LK 3 Hummulis toimus ajalookonverents
LK 6 Tuleviku Tõrva ambitsioonid Siim Kabritsa pilgu läbi
LK 10 Usutlus Urmas Põldmaga

NOVEMBER 2026

TÕRVA TEATAJA

Väljaandja: Tõrva vallavalitsus **Kujundus:** loovbüroo Kuldne Lammas **Trükk:** Kroonpress **Otsepost:** Omniva **Tiraaž:** 3000 **Toimetus:** Egon Ilisson, kuldne@kuldne.com, 53 736 992

Maido Ruusmannist sai uus vallavolikogu esimees

20. oktoobril toimunud Tõrva Vallavolikogu istungil valiti uueks volikogu esimeheks Maido Ruusmann. Esimeseks aseesimeheks sai Urmas Kivit ja teiseks aseesimeheks Magnus Kirt. Ligi viis tundi kestnud istungil pandi paika ka volikogu komisjonide uued juhtkonnad.

Kes vähegi poliitika toimimisest aru saab, võis oktoobrikuu volikogu istungi stsenaariumit suures osas ette ennustada. Kuna uuel Reformierakonna, Isamaa ja Urmas Kiviti moodustatud koalitsioonil on 11 toetushäält, siis nii palju said enamikel ametikohtadel valituks saanud ka poolthääli.

Volikogu esimehe valimisel sai Maido Ruusmann 11 poolthäält, sama tulemusega valiti esimeseks aseesimeheks Urmas Kivit. Mõnevõrra teistsuguseks kujunes siiski teise aseesimehe valimine. Magnus Kirt kogus 15 poolthäält, mis tähendab, et tema kandidatuuri toetasid lisaks koalitsioonile ka mõned opositsioonisaadikud.

Ülejäänud hääletuste puhul oli pilt märksa etteaimatavam enamiku komisjonide esimeeste valimisel. Koalitsiooni kandidaadid said reeglina 11 ja opositsiooni kandidaadid 10 häält ehk nemad said aseesimehe koha. Ainsaks erandiks oli kultuurikomisjoni aseesimehe valimine, kus Ülle Juht kogus 9 häält.

Komisjonid said uued juhid

Võimukoalitsiooni vahetumise järel vaadati üle ka vallavolikogu alatiste komisjonide juhtimine ja koosseisud. Sotsiaalkomisjoni esimeheks valiti Merily Boisen ja aseesimeheks Heli Holm. Kogukonna- ja turvalisuse komisjoni hakkab juhtima Indrek Valner. Aseesimeheks valiti Ivo Muru. Spordikomisjoni esimeheks sai Alois Tapfer ning aseesimeheks Kristel Veri. Planeeringu- ja vallavarakomisjoni esimeheks sai Indrek Valner. Aseesimeheks sai Virgo Kosemets. Haridus- ja noorsootöökomisjoni hakkab juhtima Helen Elias, aseesimeheks valiti Tiina Laidvee. Kultuurikomisjoni esimeheks sai Ilmar Kõverik ning aseesimeheks valiti Ülle Juht. Revisjonikomisjoni esimeheks valiti Urmas Kivit ja aseesimeheks Mikk Umbleja.

Majandus- ja eelarvekomisjoni juhtkond oli juba valitud 8. oktoobri istungil. Komisjoni esimeheks sai Eero Viisu ning aseesimeheks Tarmo Tamm.

Komisjonide ülesanne on valmistada ette volikogus arutamisele tulevaid küsimusi, analüüsida oma valdkonna probleeme ja teha ettepanekuid vallaelu korraldamiseks. Nende kaudu saavad otsuste ettevalmistamisel kaasa rääkida nii volikogu liikmed kui ka komisjonidesse kaasatud inimesed.

8 komisjoni, milles kokku 53 liikmekohta

Revisjonikomisjon – 5 kohta
Esimees: Urmas Kivit
Aseesimees: Mikk Umbleja
Liikmed: Marika Kütt, Eero Viisu, Indrek Valner.

Majandus- ja eelarvekomisjon – 5 kohta
Esimees: Eero Viisu
Aseesimees: Tarmo Tamm
Liikmed: Urmas Kivit, Mario Kirt, Maido Ruusmann.

Sotsiaalkomisjon – 7 kohta
Esimees: Merily Boisen
Aseesimees: Heli Holm
Liikmed: Helen Elias, Sander Karu, Kairi Ruus, Marge Udras, Marika Kütt.

Kogukonna- ja turvalisuse komisjon – 8 kohta
Esimees: Indrek Valner
Aseesimees: Ivo Muru
Liikmed: Sander Karu, Kristjan Mikk, Tarmo Tapfer, Tiina Laidvee, Riho Viitak, Marika Kütt.

Spordikomisjon – 7 kohta
Esimees: Alois Tapfer
Aseesimees: Kristel Veri
Liikmed: Helen Elias, Romet Kivi, Magnus Kirt, Mart Liblik, Kaur Kangur.

Planeeringu- ja vallavarakomisjon – 7 kohta
Esimees: Indrek Valner
Aseesimees: Virgo Kosemets
Liikmed: Maido Ruusmann, Albert Rüütel, Elton Pullerits, Jaanis Ilves, Aivar Uibu.

Haridus- ja noorsootöökomisjon – 7 kohta
Esimees: Helen Elias
Aseesimees: Tiina Laidvee
Liikmed: Indrek Valner, Ivi Tigane, Laura Lõoväli, Karl Kirt, Romet Piller.

Kultuurikomisjon – 7 kohta
Esimees: Ilmar Kõverik
Aseesimees: Ülle Juht
Liikmed: Maido Ruusmann, Triin Pärn, Elton Pullerits, Allan Ilisson, Merike Soomets.

Volikogu ja vallavalitsuse juhid. Vasakult Riho Karu, Magnus Kirt, Maido Ruusmann, Kalle Vister, Urmas Kivit ja Kristi Napast.

Tõrva Vallavalitsuse teenistujate kontaktid

Üldkontakt: Tõrva Vallavalitsus, Kevade 1, Tõrva
Telefon: 766 5310
E-post: torva@torva.ee

Ametikoht	Nimi	Telefon	E-post
Vallavanem	Kalle Vister	523 3420	kalle.vister@torva.ee
Abivallavanem (ehitus, planeerimine ja keskkond)	Riho Karu	5865 6384	riho.karu@torva.ee
Abivallavanem (haridus, kultuur ja sotsiaal)	Kristi Napast	517 0154	kristi.napast@torva.ee
Avalike suhete spetsialist	Roosi Rahnu	5421 0290	roosi.rahnu@torva.ee
Arendusspetsialist	Mariell Viinalass	766 5313, 5241 882	mariell.viinalass@torva.ee
Kriisi- ja ennetustööspetsialist	Kadi Kertu Elias	529 7614	kadi.kertu.elias@torva.ee
Vallasekretär	Signe Kiin	766 5314	signe.kiin@torva.ee
Finantsjuht	Maire Appo	766 5320	maire@torva.ee
Sotsiaal- ja haridusosakonna juhataja	Marika Prave	5301 4335	marika.prave@torva.ee
Vallamajanduse osakonna juhataja	Tõnu Jaansalu	766 5312	tonu@torva.ee
Keskkonnaspetsialist	Jane Mölder	766 5318	jane.molder@torva.ee
Maakorraldusspetsialist	Arvo Kargu	766 8454	arvo.kargu@torva.ee
Ehitusspetsialist	Andres Jurs	766 8453, 506 9331	andres.jurs@torva.ee

Tõrva Vallavolikogu ja komisjonide esimeeste kontaktid

Vallavolikogu esimees Maido Ruusmann 529 7969 maido.ruusmann@torva.ee
Vallavolikogu aseesimees Urmas Kivit 5623 2122 urmas.kivit@torva.ee
Vallavolikogu II aseesimees Magnus Kirt 514 4230 magnus.kirt@gmail.com

Komisjon	Esimees	Telefon	E-post
Majandus- ja eelarvekomisjon	Eero Viisu	5651 820	eeroviisu@hot.ee
Revisjonikomisjon	Urmas Kivit	5623 2122	urmas.kivit@torva.ee
Planeeringu- ja vallavarakomisjon	Indrek Valner	5343 3591	indrekvalner@gmail.com
Haridus- ja noorsootöökomisjon	Helen Elias	554 0358	helen.elias4@gmail.com
Kultuurikomisjon	Ilmar Kõverik	5348 4900	ilmar.koverik@gmail.com
Spordikomisjon	Alois Tapfer	5660 3883	aloistapfer@gmail.com
Sotsiaalkomisjon	Merily Boisen	525 6216	merily.boisen@torvatervis.ee
Kogukonna- ja turvalisuse komisjon	Indrek Valner	5343 3591	indrekvalner@gmail.com

Piparkoogimajade konkurss „Jõulumajade võlumaa“

Kas oled kunagi unistanud päris oma piparkoogimaja ehitamisest? Või tahaksid koos pere, sõprade, töökaaslaste või lasteaiarühmaga luua midagi tõeliselt muinasjutulist?

Nüüd on selleks suurepärane võimalus!

1. Konkursi eesmärk
Piparkoogimajade konkursi „Jõulumajade võlumaa“ eesmärk on tuua Tõrva valda jõulurõõmu, innustada loovust ja käsitööoskusi ning pakkuda peredele, sõpruskondadele, lasteaedadele, koolidele ja kollektiividele võimalust ühiselt midagi vahvat luua.

Soovime, et valmivatest piparkoogimajadest sünniks üks imeline jõuluküla, mis pakub silmailu ja jõulutunnet kõigile külastajatele.

2. Konkursil osalemine
Konkursil võivad osaleda kõik huvilised sõltumata vanusest.
Osaleda saab nii individuaalselt kui ka meeskonnana.
Osalema on oodatud:
- Lasteaialapsed ja lasteaiarühmad
- Koolilapsed ja kooliklassid
- Pered ja sõpruskonnad
- Külaseltsid, kogukonnad ja huviringid
- Asutused, ettevõtted ja töökollektiivid
- Kõik piparkoogimeistrid
- Osalemine on tasuta!

3. Konkursitöö tingimused
1. Konkursitöö peab kujutama piparkoogimaja, hoonet või terviklikku jõuluteemalist ehitist.
2. Maja põhikonstruktsioon peab olema valmistatud piparkoogi tainast.
3. Kaunistamisel võib kasutada glasuuri, komme, šokolaadi, suhkrumassi ja muid söödavaid kaunistusi.
4. Lubatud on kasutada mittesöödavat tugevat alust ja vajadusel varjatud toestust.
5. Maja võib olla nii traditsiooniline kui ka täiesti fantaasiarikas.
6. Konkursitöö suurus on vaba, kuid see peab olema turvaliselt transporditav.
7. Iga töö juurde tuleb lisada töö nimi, valmistaja või meeskonna nimi ning kontaktandmed (kontaktandmed jäävad korraldaja kasutusse).
8. Konkursitöö peab olema uus ja valmistatud käesoleva konkursi jaoks.

4. Konkursi kategooriad
Konkursitöid hinnatakse järgmistes kategooriates:
- Väikesed piparkoogimeistrid – lasteaialapsed ja lasteaiarühmad
- Noored piparkoogimeistrid – kooliõpilased ja kooliklassid
- Pere ja sõprade piparkoogimaja – pered ja sõpruskonnad
- Kogukonna piparkoogimaja – külaseltsid, kollektiivid, asutused ja ettevõtted
- Vaba fantaasia – individuaalsed osalejad

Korraldajal on õigus kategooriaid vastavalt osalejate arvule ühendada.

5. Tööde hindamine
Konkursitöid hindab korraldaja poolt moodustatud kolmeliikmeline žürii.
Hindamisel arvestatakse:
- Loovust ja originaalsust – kui omanäoline ja põnev on idee?
- Jõululikku meeleolu – kui hästi annab töö edasi jõulutunnet?
- Teostust ja meisterlikkust – kui hoolikalt on maja valmistatud?
- Kaunistusi ja detaile – kui leidlikult on kasutatud materjale ja kujunduselemente?
- Terviklikkust – kui hästi moodustavad kõik elemendid ühtse terviku?

Igas kategoorias selgitatakse välja parimad tööd.
Lisaks antakse välja eripreemiad:
- Publiku lemmik
- Kõige muinasjutulisem piparkoogimaja
- Kõige naljakam piparkoogimaja
- Kõige omanäolisem lahendus
- Kõige tõrvalikum piparkoogimaja

6. Konkursitööde esitamine
Valmis piparkoogimajad tuleb tuua Tõrva bussijaama klaasruumi
Tööde üleandmise kuupäev: 04.12.2026 kell 12.00-14.00 (kokkuleppel saab ka varasemalt tööd üle anda)
Palume majad transportida tugeval alusel, et need jõuaksid näitusele tervena.
Korraldaja ei vastuta transpordi käigus ega näituse ajal juhuslikult tekkinud kahjustuste eest, kuid teeb endast oleneva tööde säilitamiseks.

7. Piparkoogimajade näitus
Kõik konkursile esitatud tööd pannakse välja ühisele „Jõulumajade võlumaa“ näitusele, kus külastajad saavad imetleda piparkoogimeistrite loomingut.
Näituse toimumisaeg: 06.-20.12.2026
Näituse asukoht: Tõrva Bussijaam (klaasruum)
Näituse külastamine on tasuta.
Külastajatel on võimalus anda hääl oma lemmikule piparkoogimajale. Publiku lemmik selgitatakse välja hääletuse tulemusena.

8. Võitjate tunnustamine
Konkursi võitjaid ja eripreemiate saajaid tunnustatakse jõululaupäeva sündmusel Tõrva keskväljakul.

9. Konkursitööde tagastamine
Pärast näituse lõppu on osalejatel võimalik oma piparkoogimajadele järele tulla korraldajaga kokkulepitud ajal.

10. Lisainfo
Kontaktisik: Pille Ilisson, Tõrva valla kultuurispetsialist
Telefon: 5302 4110
E-post: pille@torva.ee
Korraldajal on õigus teha konkursist ja konkursitöödest fotosid ning kasutada neid konkursi kajastamisel. Osalejaid teavitatakse sellest tööde esitamisel.

Tuuleenergia loob eeldused töökohtade tekkeks ja toob vallale arvestatava eelarvetäienduse

Erkki Keldo, energeetika- ja keskkonnaminister

Usun, et iga tõrvalane soovib, et Tõrvas oleks ka kümne aasta pärast häid töökohti, noortel põhjust kodukanti jääda ja ettevõtetel võimalusi kasvada. Areng ei sünni aga iseenesest. Üks oluline eeldus on piisava, taskukohase ja puhta elektri olemasolu, mis aitab ettevõtetel tootmist laiendada ning meelitab piirkonda uusi investeeringuid.

See ei ole ainult Tõrva, vaid kogu Eesti tuleviku küsimus. Meil on kaks valikut: jätkata kallite ja saastavate fossiilkütuste importimist või toota rohkem energiat ise, tehes puhtamalt, soodsamalt ja nii, et majanduslik kasu jääks Eestisse.

Viimaste aastate energiakriisid ja suured hinnakõikumised on näidanud, kui oluline on oma elektritootmise olemasolu. Mõju tunnevad nii kodutarbijad kui ka ettevõtted, kelle jaoks on elekter oluliseks sisendiks.

Elektrituru analüüsi põhjal on maismaatuul lähiaastatel üks soodsamaid võimalusi kodumaist elektritootmist suurendada. Kui tuul puhub, jõuab turule rohkem odava tootmiskuluga elektrit, mis aitab hinda alla tuua.

Muidugi ei puhu tuul kogu aeg. Seetõttu vajame tuule ja päikese kõrvale ka salvestust, juhitavaid elektrijaamu ning tugevaid võrke. Ilma uute tuuleparkideta on keeruline saavutada eesmärki, et Eestis toodetaks piisavalt elektrit ja selle hind püsiks konkurentsivõimeline.

Mida rohkem on meil oma energiat, seda paremad võimalused on ka majandusel kasvada. See on oluline ka Lõuna-Eesti jaoks. Ettevõtjad, kes kaaluvad uue tehase või tootmisüksuse rajamist, vaatavad järjest enam lisaks tööjõule ja taristule ka seda, kas piirkonnas ja riigis tervikuna on piisavalt taskukohast elektrit. Üha enam otsivad suured rahvusvahelised ettevõtted investeeringuteks just selliseid asukohti, kus on võimalik kasutada taastuvenergiat. Kui tahame, et uued investeeringud jõuaksid väljapoole Tallinna ja Tartut, peame suutma neile tingimustele vastata ka mujal.

Naabervallas Valgas otsustati tänavu tuulepargi planeering lõpetada. Ühe põhjusena toodi välja, et tuulepark ei loo piirkonda kuigi palju uusi töökohti. Selles on oma tõetera – tuulepargi igapäevaseks tööks ei ole tõesti vaja sadu inimesi. Kuid siin tasub vaadata suuremat pilti.

Tuulepark ise ei ole tehas, kuid soodne ja kättesaadav elekter on üks eeldus, et uusi tehaseid ja ettevõtteid piirkondadesse üldse rajataks. Just need ettevõtted pakuvad kohalikele inimestele hea palgaga töökohti ja panustavad omavalitsuse tulude kasvu. Loomulikult ei tule investeeringud piirkonda üksnes tuuleparkide pärast, kuid ilma vajaliku energiata võivad need sootuks tegemata jääda.

Samas mõistan hästi, et kohaliku inimese jaoks ei ole tuulepargi rajamine ainult küsimus majanduskasvust või elektri hinnast. Kui kodu lähedale kavandatakse suuri tuulikuid, tekivad põhjendatud küsimused nende mõju kohta.

Tõrva vallas on nende küsimuste üle pikalt arutatud ja neile kõigile tuleb anda sisulised vastused. Tuuleparkide rajamine ei saa toimuda kohalike inimeste muresid eirates. Vajalikud uuringud peavad olema tehtud, mõjud hinnatud ning sobivad asukohad hoolikalt läbi kaalutud.

Sama oluline on minu hinnangul ka põhimõte, et kui kogukond võtab tuulepargi oma piirkonda vastu, peab ta saama sellest ka õiglast ja tuntavat kasu. Ei ole õiglane, kui üks piirkond annab oma panuse kogu Eesti energiajulgeolekusse, kuid tuulepargiga kaasnevad muutused jäävad kohalike kanda, ilma et nad sellest ise otsest kasu saaksid.

Just selleks oleme riigina loonud uue tuulehoo preemia, mille mõte on lihtne: tuuleparke kavandavad omavalitsused saavad teha kohaliku elu parandamiseks vajalikke investeeringuid juba enne, kui tuulikud tööle hakkavad. Planeeringu kehtestamise järgselt on vallal võimalus taotleda toetust 70 000 eurot iga tuuliku kohta.

Näiteks Tõrva valla Holdre eriplaneeringu puhul, kuhu on ette nähtud 21 tuulikut, tähendaks see 1,47 miljonit eurot. Kui arendus jõuab ehituslubade väljastamiseni, lisandub toetuse teine osa 12 000 eurot megavati kohta, mis selle sama pargi puhul tähendaks täiendavalt ligi 1,75 miljonit eurot. Ehk kokku on ühe Tõrva valda planeeritava tuulepargi puhul taotleda riigilt toetust enam kui 3,22 miljonit eurot. Kokku on ühel omavalitsusel võimalik tuulehoo preemia toetust taotleda maksimaalselt 5 miljonit eurot.

See ei ole väike raha. Selle abil saab näiteks muuta kooli, lasteaia, kultuurimaja energiasäästlikumaks, korrastada avalikke hooneid, rajada kohalikke energialahendusi või parandada piirkonna kriisivalmidust. Need on investeeringud, millest võidavad kohalikud elanikud ja milleks omavalitsustel raha sageli napib.

Tuulehoo preemiale lisandub tuulikutasu, mida tuulepargi omanik maksab ehituse algusest kuni kogu pargi tööea lõpuni. Pool tasust jääb omavalitsusele ja teine pool makstakse tuulikute läheduses elavatele kodude omanikele. Näiteks Sopi-Tootsi tuulepargi eest maksti ainuüksi eelmisel aastal üle 300 000 euro tuulikutasu.

Muidugi ei tähenda ükski toetus, et tuulepark tuleks rajada sobimatusse kohta või kohalike inimeste arvamusest mööda vaadata. Raha ei asenda keskkonnauuringuid ega läbimõeldud planeerimist. Küll aga peab kohalikel olema võimalus näha ka seda, mida nende piirkond arengust võidab.

Tõrva tuleviku üle otsustavad ennekõike tõrvalased ise ja kohalik omavalitsus. Riigi ülesanne on luua võimalused, et vajalikud investeeringud saaksid sündida ning nende kasu jõuaks ka kogukondadeni.

Usun, et Eesti maapiirkonnad väärivad rohkemat kui pelgalt lootust, et mõni uus ettevõte või töökoht kunagi nendeni jõuab. Peame ise looma eeldused, et investeeringud tahaksid siia tulla. Sest ilma arenguta ei teki uusi töökohti ega kasva inimeste jõukus. Tuuleparkide rajamine ei ole eesmärk omaette, vaid võimalus luua paremad tingimused Tõrva arenguks ja kohalike inimeste heaolu kasvuks.

KUUFOTO:

Tõrva kõrtsihoone sarikapidu on peetud. 1890. aastal valminud hoone uus tulemine saab kulminatsiooni tuleva aasta alguses. Foto: Erakogu

Linna külas tuvastati ohtlik taimehaigus

Põllumajandus- ja Toiduamet avastas Linna külas viirpuudel viljapuu-bakterpõletiku, mille edasine levik tuleb peatada, et see ei kanduks edasi lähedalasuvatele õuna-, pirni-, viir- ja tuhkpuudele ning pihlakatele ja ebaküdooniatele.

Eestis ei ole viljapuu-bakterpõletik levinud, kuid võib põhjustada suurt kahju. Kahjuks on ainuke viis haiguse leviku piiramiseks nakatunud viirpuude langetamine, mis toimub koostöös Tõrva Vallavalitsusega. Tööde teostamisel arvestatakse vastavate ohutusmeetmetega.

Tuleb tähele panna, et haiguse leid ei tähenda automaatselt teiste külas olevate puude nakatumist. Inimeste ega loomade tervisele see taimehaigus ohtu ei kujuta.

Kuidas taimehaigust ära tunda?

- Bakter põhjustab õite, lehtede ja võrsete närbumist ja pruunistumist ning sarnaneb väljanägemiselt tulekahjustusega.
- Õied, viljad ja lehed muutuvad esmalt hallikasroheliseks ning seejärel pruuniks, kuid ei varise.
- Tüvel ja okstel võivad tekkida koorehaavandid.
- Tugeva nakkuse korral hävinevad taimed täielikult – noored puud võivad haigestumise järel hävida samal aastal.

Taimehaigusest saab lähemalt lugeda PTA kodulehelt aadressilt https://pta.agri.ee/viljapuu-bakterpoletik.

Mõistame, et valla territooriumil olevate puude mahavõtmine võib olla emotsionaalselt keeruline, kuid kahjuks on see viljapuu-bakterpõletiku laiema leviku vältimiseks ainus viis.

Bakterpõletiku leviala on Linna küla ja selle ümbrus.

Nakatunud puude asukoht on märgitud kaardil punase joonega. Kindlasti teeme Põllumajandus- ja Toiduameti ning Linna küla kogukonnaga koostööd, et tulevikus sobivad taimed asemele istutada.

Palume Linna küla elanikel järgmisel kevadel ja suvel jälgida oma aia ning ümbruskonna puid. Kui märkate haigustunnusi, palume anda PTA-le teada e-posti aadressil taimetervis@pta.agri.ee.

Kultuuri- ja spordikava

- **17.-30.11 kell 9.00-16.00** Riidaja käsitööringi näitus “100 Mulgi mustrit Riidajast” Riidaja mõisa saalis
- **20.11 kell 21.00** Kosmikud “Pulmad ja matused 20” pubis Juudas
- **22.11 kell 16.00** Igavikupühapäev Tõrva Kirik-kammersaalis
- **25.11 kell 17.30** Tõrva Raamatukogu Raamatuklubi esimene kohtumine Tõrva Raamatukogus
- **28.11 kell 12.00** Tõrva valla sportlaste tänuüritus (kutsetega) Villa Silence’is
- **04.12 kell 18.00** Hargla Maakultuurimaja näiteringi etendus “Poenimekiri” Riidaja kultuurimajas
- **05.12 kell 21.00** Sibyl Vane LIVE pubis Juudas
- **12.12** Kaibald pubis Juudas (rohkem infot tulekul)
- **18.12** JMKE pubis Juudas

Hummulis toimus ajalookonverents

Hummuli konverentsil oli näha ka ajastupõhiseid kostüüme.

Ajalookonverentsi idee juubeliaasta “Hummuli 800” raames sai alguse juba selle aasta jaanuaris. Ideest teostuseni kulus täpselt 10 kuud.

See on olnud üks korralik töömahukas aeg kogu mõisaperele. Korraldajad tänavad konverentsi korraldajaid, esinejaid, koostööpartnereid ja kõiki osalejaid, kes panustasid oma teadmiste, aja ja kohalolekuga. “Oli rõõm kohtuda, kuulata põnevaid ettekandeid, jagada mõtteid ning avastada uusi vaatenurki meie ühisele ajaloole. Ajalugu elab edasi tänu inimestele, kes seda uurivad, väärtustavad ja teistega jagavad. Suur tänu kõigile inspireeriva päeva ja meeldivate kohtumiste eest!” tänavad üritust korraldanud MTÜ Hummuli arenduse liikmed.

Eriline tänu kuulub meie lektoritele: Tiit Rosenberg, Viljar Vissel, Anu Kannikene ja Esta Mets. Kummardus päevajuhile Karl Kirdile, koostööpartneritele MTÜ Ritsu Noored, Mulgimaa Kogukonnaköök MTÜ, Tõrva vald, Mulgimaa Arenduskoda, kaasrahastanud Euroopa Liit, Leader Eesti, OÜ Vester TKM, OÜ Kehakatte töökoda, Enti OÜ, Andres Olesk, Kalle Vister, Ants Säks, Ave Säks, Jüri Salu, Marika Riit, Kersti Sirel, Kadri Mürk, Eliise Kangur, Agnes Kikas, Sirje Jänes, Eda Teder, Linda Hurt, Hannely Luik-Stogov, Maire Riit, Taavi Liias, Tõnu Stogov, Külli Starke, Kalmer Klaasmäe (videosalvestus), Aivi Bõstrova-Torp ja Anne Olli.

Kaasav eelarve tõi rahastuse neljale ideele

Tõrva valla 2026. aasta kaasava eelarve hääletus toimus sel korral 28. septembrist kuni 26. oktoobrini, kus hääletajaid oli kokku 574.

Tõrva valla kaasavast eelarvest saab sel korral rahastuse neli projekti:

- Meelemets – sensoorne õueala laste arenguks ja teraapilisteks tegevusteks;
- Ala kogukonnakeskus valmis kriisiks ja kogukonnaks;
- Ritsu külaplatsi uus hingamine;
- sotsiaal-kultuuriline eksperiment „Kultuuriaustuse devalveerimine läbi ülisoodsa meelelahutuse“, lühidalt: Tõrva Suurkontserdid (osaline rahastus).

Hääletajaid oli kokku 574. Kõige rohkem ehk 100 toetushäält sai Tõrva Lasteaed Mõmmiku Meelemets – sensoorne õueala laste arenguks ja teraapilisteks tegevusteks, millele eraldatakse vastavalt ettepanekus esitatud hinnapakkumisele 9300 eurot. Teisele kohale jõudis 95 häälega Ala kogukonnakeskus valmis kriisiks ja kogukonnaks, millele eraldatakse kaasava eelarve vahenditest 6850 €. Kolmandale kohale tuli 92 häälega Ritsu külaplatsi uus hingamine, millele eraldatakse 5990 €. Kaasavat eelarvet rakendatakse piirkondade põhiselt, piirkondadena käsitletakse endiste ühinenud omavalitsuste alasid: Tõrva linn, Helme piirkond, Hummuli piirkond ja Põdrala piirkond. Ühele piirkonnale võib üldjuhul idee elluviimiseks eraldada maksimaalselt 50% kaasava eelarve kogusummast, mistõttu saab 78 häälega neljandale kohale jäänud sotsiaal-kultuuriline eksperiment „Kultuuriaustuse devalveerimine läbi ülisoodsa meelelahutuse“, lühidalt: Tõrva Suurkontserdid, osalise rahastuse summas 2860 €.

Kaasava eelarve maht oli sel aastal 25 000 eurot ning ettevõtmist on kavas jätkata ka järgnevatel aastatel.

Tulemused:

- Meelemets – sensoorne õueala laste arenguks ja teraapilisteks tegevusteks – 100
- Ala kogukonnakeskus valmis kriisiks ja kogukonnaks – 95
- Ritsu külaplatsi uus hingamine – 92
- Sotsiaal-kultuuriline eksperiment „Kultuuriaustuse devalveerimine läbi ülisoodsa meelelahutuse“ (või lühidalt: Tõrva Suurkontserdid) – 78
- Ruumide remont Riidaja Meeste Klubile (R.M.K.) mõisa häärberis – 67
- Pikasilla Sadama spordi- ja vabaajavõimaluste arendamine – 43
- Hummuli kogukonnaköök – 41
- „Mida Kultuuri?“ – kultuurisündmuste sari Tõrva vallas – 29
- Taagepera külamaja ja kogukonnaköök – 29

Tööle asus NGTS noorte heaolu spetsialist

Tõrva Vallavalitsuse haridus- ja sotsiaalosakonnas alustas tööd NGTS noorte heaolu spetsialisti ametikohal Sandra Tõnisson.

Varasemalt on Sandra töötanud Tõrva Avatud Noortekeskuses noorsootöötajana ning ta õpib hetkel Tartu Ülikooli Viljandi kultuuriakadeemias kogukonnahariduse ja huvitegevuse erialal.

Noorte heaolu spetsialist on toeks, kui noortel ei ole päris täpselt selge, mida edasi teha või kust peaks alustama. “Minu jaoks on oluline, et saaksid oma mõtetest ja muredest vabalt rääkida, kartmata hinnanguid. Ma ei ole siin selleks, et öelda, mida sa tegema peaksid, vaid selleks, et koos sinuga erinevaid võimalusi uurida ja sobivaid lahendusi leida. Ning alati ei peagi olema mingit suurt muret – vahel on lihtsalt hea kellegagi oma mõtteid arutada. Kui tunned, et vajad tuge või tahaksid oma võimalustest rääkida, kirjuta mulle julgelt!” sõnas Sandra.

Sandra Tõnisson

Sandraga saab ühendust võtta e-posti aadressil sandra.tonisson@torva.ee või telefoni teel 5198 9404. Samuti leiab ta Facebookist: Noorte heaolu spetsialist Sandra.

Bussiliinide muudatus jõustus 9. novembril

Muudatus puudutab liine 4A, 12C, 20K, 20J, 29A, 29C, 39, 39E ja 40.

Kehtivad sõiduplaanid on leitavad aadressil www.peatus.ee ja Google Mapsis.

Pokardi paisust saab taas üle

Pokardi asula vee- ja kanalisatsioonitorustik jäi Pokardi tammi purunemisel ilmastiku kätte. Nüüd, pärast tööde lõppemist, on Pokardi oja suunatud läbi olemasoleva vana tammi osade ning äärtest uhtunud alad täidetud kohapealse pinnasega. Töödega on tagatud linna ühise vee- ja kanalisatsioonitorustiku toimimine Pokardi asula tarvis ka talviste külmakraadidega. Viimistlustööd veel jätkuvad. Masinatega liiklemine ülekäigukohal on keelatud!

Augšdaugava delegatsioon külastas Tõrvat

28. oktoobril toimunud kohtumisel tegi Tõrva Vallavolikogu esimees Maido Ruusmann delegatsioonile ülevaate Eesti kohalike omavalitsuste rahastusmudelist ning sellega seotud väljakutsetest. Lisaks räägiti Tõrva viimase aja ja tuleviku suurematest tegevustest ning arutati kohalike omavalitsuste väljakutseid Eestis ja Lätis.

Delegatsioon tutvus Lõuna-Eestiga ning külastas selle raames ka Tõrva valda.

Augšdaugava asub Lätis, Daugavpilsi lähistel.

Raul Jeets pälvis C. R. Jakobsoni aumärgi

Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda tunnustas oma 30. tegevusaasta puhul kaheksat põllumajanduse, toidutootmise ja maaelu eestvedajat C. R. Jakobsoni aumärgiga „EestiMAA Heaks“. Tunnustuse pälvis ka Agrone grupi juht Raul Jeets.

Aumärgid anti üle 6. novembril Rakveres Arvo Pärdile pühendatud muusikamajas Ukuaru toimunud Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoja juubeliõhtul.

Raul Jeets sai tunnustuse panuse eest Eesti põllumajandusettevõtluse ja kodumaise toidutootmise arendamisse. Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoja hinnangul on ta toonud põllumajandussektori vaate ka riigi tasandi majandusaruteludesse ning seisnud parema ettevõtluskeskkonna ja väiksema halduskoormuse eest.

Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoja nõukogu esimehe Sivar Irvali sõnul antakse C. R. Jakobsoni märki inimestele, kelle pikaajaline töö ja isiklik panus on aidanud kaasa Eesti põllumajanduse, toidutootmise ja maaelu arengule ning tugevdanud koja tegevust.

„Tänavused aumärgi saajad esindavad väga erinevaid valdkondi – teadust, ettevõtlust, loomakasvatust, ühistegevust, kvaliteediedendust ja maaelu kajastamist. Neid ühendab valmisolek vaadata oma igapäevasest tööst kaugemale ja panustada sellesse, et kogu Eesti põllumajandus ja toidusektor oleksid tugevamad,“ ütles Irval.

Tõrva noored avastasid Portugali

24. oktoobrist 1. novembrini viibisid 13 Tõrva valla noort Portugalis Lagoses rahvusvahelisel noortevahetusel „Koos loome kogukonda".

Erasmus+ projekti raames kohtusid Eesti ja Portugali noored, et üheskoos avastada, kuidas kogukonnad toimivad, milline on vabatahtliku panustamise väärtus ning kuidas saavad noored ise oma kodukoha elu paremaks muuta.

Noortevahetuse jooksul osaleti põnevates õpitubades ja praktilistes tegevustes ning kohtuti kohalike kogukondade eestvedajatega. Noored said ise tegevusi ellu viia, oma ideid jagada ja meeskonnatöös kaasa lüüa. Meie noored olid väga tublid, aktiivsed ja sõbralikud ning tulid suurepäraselt toime ka uute ja kohati väljakutseid pakkuvate olukordadega.

Sellised rahvusvahelised projektid annavad noortele palju enamat kui lihtsalt võimaluse reisida. Need avardavad silmaringi, kasvatavad sallivust ja enesekindlust ning annavad võimaluse kasutada võõrkeeli päris suhtlusolukordades. Meie grupis oli ka noori, kelle jaoks oli see esimene välisreis, seega oli nende jaoks peaaegu kõik uus ja põnev. Just sellised kogemused aitavad julgemalt maailma avastada ja iseendasse uskuda.

Eriti rõõmustav on näha, et varasematest noorteprojektidest on välja kasvanud noored, kes ei ole enam pelgalt osalejad, vaid panustavad ise projektide meeskonnatöösse, ideede väljatöötamisse ja tegevuskavade koostamisse. Noorte algatusi ja tegemisi toetab ning juhendab Ritsu Kogukonnakeskuse noorsootöötaja Giia Tetlova.

Loodame väga, et saame tulevikus ka Portugali noori Tõrvas võõrustada ja neile oma kodukanti tutvustada. Selle võimaluse teostumine sõltub küll edasisest rahastusest, kuid huvi ja soov koostööd jätkata on igal juhul olemas.

Projekt „Koos loome kogukonda" toimus Erasmus+ programmi raames ning seda kaasrahastas Euroopa Liit. Projektijuht on Giia Tetlova.

Tõrva Unicornid: tehnoloogia ei ole ainult poiste pärusmaa

HK Unicorn Squadi eesmärk on suurendada 8–14-aastaste tüdrukute huvi tehnoloogia, robootika, inseneeria ja loodusteaduste vastu. Lisaks julgustada neid katsetama ning näidata, et tehnoloogia- ja inseneerivaldkond pakuvad põnevaid võimalusi ka tüdrukutele.

Tõrva Ägedad Unicornid alustasid tegevust 3. märtsil 2025, mil huviringi vastu tundis huvi 11 tüdrukut. Praeguseks oleme jõudnud neljanda kursuseni – iganädalastes tundides osaleb aktiivselt kuus tüdrukut. Huviringis tutvuvad tüdrukud mänguliste ja praktiliste tegevuste kaudu tehnoloogia, robootika ja inseneeriaga, arendades loovust, tehnilisi oskusi ja koostöövõimet.

Ülesanded lähevad järjest keerulisemaks

Mia Rosanna on öelnud, et huviringis on ta õppinud grupis koostööd tegema ja koos teistega lahendusi leidma. Kõige põnevamad on olnud ajalehtedest torni ehitamine ja katse, kus värvid liikusid muusika rütmis.

Lisanne seevastu arvab, et väga põnev oli lava ehitamine, selle valgustamine ja teatri tegemine. Veel meeldis talle eelmisel aastal toimunud tegevus, kus õhupall pidi mööda trossi liikuma. Huviringis osalemine on teda õpetanud katsetama ja uurima, samuti kaaslastega koostööd tegema ja julgemalt oma mõtteid jagama.

Geira arvab, et üks kõige põnevamaid tunde oli optiliste illusioonide tegemine. Ta õppis, mis on optiline illusioon ja kuidas silmad võivad pilte erinevalt tajuda. Samuti valmistas ta 3D-prillid. Kõige rohkem meeldib talle aga see, et igas tunnis saab midagi uut teada, ise katsetada ja kaasa teha ning seal ei pea ainult kuulama-vaatama.

Huviringis osalemine on kindlasti suurendanud tüdrukute huvi tehnoloogia vastu – kuidas panna asju liikuma, milleks ja kuidas luua elektrisüsteemi, miks ja kuidas kasutada programmeerimist ja luua ise oma reklaamklipp.

Iga tund on omanäoline ja huvitav: varasematel kursustel õpitud teadmisi ja oskusi on ikka aeg-ajalt vaja meelde tuletada, et järjest keerulisemaid ülesandeid lahendada.

Niidirulliralli

Igal kursusel on oma teema: 1. kursuse läbivaks võtmeks oli lava – tüdrukud õppisid kõike, mis lavalise tegevusega seotud, näiteks kuidas heli lavalt publikuni jõuab, mida panna tähele lava valgustamisel ja kuidas luua eriefekte, et laval näeks asju, mida seal tegelikult ei ole. 2. kursusel sisenesime juba sügavamalt füüsika- ja inseneeriavaldkonda: tegime tutvust elektroonika ja elektriga ning robootika ja programmeerimisega. 3. kursusel tutvusime droonidega, samuti reklaamide helindamisega. Tüdrukutele väga meeldis luua oma Mesikäpa reklaam ning teha selle taustaks helisid lusika, riisiga täidetud pudeli ja muude käepäraste vahenditega. Sellel kursusel ootab meid veel ees valgusfoori prototüübi programmeerimine ja teeme Rubiku kuubiku abil tutvust algoritmidega. Tundub põnev!

Nora on arvamusel, et Unicorn Squadis osalemine on õpetanud, et kõik ei tule alati kergelt ning eesmärkide saavutamiseks on väga oluline koostöö ja tiimitöö. Tema arvates on kõige põnevamad teemad olnud pabertorn, benji, hollandi kuningas ja LED-mask, lisaks on tal selles tunnis tehtud LED-ribadega riided veel praegugi alles.

Elisabeth on välja toonud, et tema on õppinud uusi teadmisi ja saanud kogemusi, mida tavapäraselt igapäevaelus ei pruugi ette tulla. Kõige põnevam on olnud see, kui valmistati porganditest ja erinevatest köögiviljadest pille. See oli väga lõbus ja omanäoline ettevõtmine. Samuti meeldis talle väga suvine laager Tallinnas, kus päevad olid pikad, sisukad ja täis huvitavaid tegevusi. Eriti tore oli see, et iga päeva lõpetasid vahvad esinejad.

Diola aga toob välja, et kõige enam on talle meeldinud teadmine selle kohta, kui lihtsate vahenditega saab tegelikkuses tutvust teha selliste mõistetega nagu jõud, elekter, energia, programmeerimine jm. Talle väga meeldis tund, mis kandis nime niidirulliralli. Seal olid kasutusel vaid rahakumm, niidirull ja grilltikk ning nende vahendite abil selgitati, kuidas tekib energia. Veel meeldivad talle aga hoopis tunnid, kus saab ise kodust esemeid kaasa võtta ja nende abil midagi luua. Talle meenub, et ühte tundi võeti kaasa LEGO-mehikesed ning iPadi ja spetsiaalse rakenduse abil loodi ise multifilm, kus pandi kaasa võetud LEGO-mehikesed liikuma. Samuti meeldis talle suvine laager Tallinnas – see pakkus uusi tutvusi, elamusi ja teadmisi. Kindlasti plaanib ta veel minna, kui selline võimalus avaneb!

Unicorni tiim leiab loovaid lahendusi keerulistele ülesannetele.

Katsetades inseneeria ja tehnoloogia juurde

Seda, kas huviringis osalemine mõjutab tüdrukute tulevasi erialavalikuid, on praegu veel keeruline hinnata. Küll aga on rõõm näha, et tüdrukutel jagub huvi teaduse ja tehnoloogia vastu ka väljaspool meie huviringi. Näiteks üks meie Unicorn Squadi tüdrukutest osaleb ka Rakett69 tegevustes. See näitab, et huvi teaduse, tehnoloogia ja nuputamise vastu ei piirdu ainult ühe huviringiga. Unicorn Squadi eesmärk ei ole kasvatada kõigist tüdrukutest insenere, vaid näidata, et tehnoloogia ja inseneeria on ka nende jaoks täiesti loomulikud valikud.

Juhendajad Diana ja Tea usuvad, et HK Unicorn Squadi pakutavad tegevused ja kogemused annavad tüdrukutele enesekindlust ning julgustavad neid tulevikus kaaluma ka selliseid õppe- ja karjäärivalikuid, mille peale nad muidu ehk ei tulekski. Kõige olulisem on, et tüdrukutel tekiks huvi ja teadmine, et neil on võimalus tegutseda mis tahes valdkonnas.

Tõrva Ägedate Unicornide juhendajate ja HK Unicorn Squadi põhieesmärk on jätkata tüdrukutele põnevate, mitmekesiste ja praktiliste tehnoloogiaalaste tegevuste pakkumist ning hoida ja kasvatada nende huvi tehnoloogia vastu. Soovime, et huviring oleks koht, kus tüdrukud saavad julgelt katsetada, eksida, uuesti proovida ja avastada, milleks nad võimelised on.

Pilk minevikku – november

Toimetas Reimo Mändla

10. novembril 1865 ilmus ajalehes Eesti Postimees ehk Näddalaleht uudis sellest, et 30. oktoobril toimus Helme kirikus orelikontsert, millega õnnistati sisse kiriku uus orel. Artiklist selgub, et orel telliti juulikuul Saksamaa meistrilt Knauff ja läks maksma 2700 taalrit ehk 3000 hõberubla. Orelil oli kaks manuaali kätega ja üks pedaal jalaga mängimiseks. Pillil oli 19 registrit, millest üks pasuna- ja trompetiregister. Kontsert maksis altari ees 30 ja mujal 10 kopikat. Lehes on ära toodud kontserdi kava ning lisaks on mainitud, et sama meister on valmistamas orelid ka Viljandi ja Halliste kirikusse.

Allikas: Eesti Postimees ehk Näddalaleht nr 45, 10. november 1865, lk 375-377.

Sportmängude seriaali võitis Tõrva Sörk

Pühapäeval, 25. oktoobril toimus Tõrva valla sportmängude 2026. aasta hooaja viimane osavõistlus.

Kokku saadi Tõrva linna spordihoones, kus Tõrva Sõrgi meeskond oli ette valmistanud *hyrox*-stiilis teatevõistluse. Viieliikmelised võistkonnad läbisid erinevate sportlike väljakutsetega raja, kus iga ülesande järel tuli teatevahetuse üleandmiseks teha kiirkõnnis saalitiir. Esialgne ärev meeleolu „kas saame hakkama?" asendus peagi hoogsa hasardiga ning iga meeskond elas omadele entusiastlikult kaasa.

Kõige kiiremini läbis raja Mõmmiku tiim, neile järgnesid eriliselt tubli võistluse teinud võistkond 3B ja osavõistluse korraldanud Tõrva Sörk.

Suur tänu kõikidele meeskondadele, kel oli võimalust osaleda ja sellest südika võistluse tegid! Tänavused sportmängude osavõistlused on peetud – kokkuvõtete tegemiseks ning uue hooaja planeerimiseks toimuva tänuürituse aeg ja koht on veel selgumisel.

Tõrva liigub!

Sportmängude viimaseks etapiks koguneti Tõrva linna spordihoonesse.

Üldtabel:

Sõpruskonnad

1. Tõrva Sörk – 225 punkti (2 etapivõitu)
2. T-Team – 153 punkti (1 etapivõit)

Külad

1. Riidaja Mõis – 213 punkti (1 etapivõit)
2. Pihlakas – 195 punkti (1 etapivõit)
3. Nurmekad – 171 punkti
4. Alakad – 100 punkti

Asutused ja klubid

1. Kalameeste Klubi – 208 punkti
2. Sotsiaalosakond – 194 punkti
3. Mõmmik – 192 punkti (1 etapivõit)
4. Vallavalitsus – 99 punkti

Noored

1. 3B – 199 punkti
2. 6B – 60 punkti

Tõrva Gümnaasiumi Viper võitles vapralt Robolahingu finaalis

Juba kümnendat korda mürisesid masinad ja mootorid ning värises põrand – toimus 2026. aasta suurejooneline Robolahingu lõppvõistlus.

Robolahing pakub suurepärast võimalust panna proovile oma insenerioskused. Samuti õpetab see meeskonnatööd ja kannatlikkust. Sel aastal jõudis lõppvõistlusele 44 tugevat ja mürisevat masinat.

Võistkond Viper võitles vapralt, kuid kahjuks vedas nende liikumisosavus alt ning auhinnalisest kohast jäi veidi puudu. "Loodame järgmiseks aastaks disainida masina kiiremaks ja vastupidavamaks, et jõuda poodiumile," rääkis tiim. Viperi disainerid ja juhid on Oskar Ode, Rasmus Vahtre, Tormi Tõnisson, Edvard Paul ja Kristofer Juht. Meeskonna juhendajad on Rain Ode, Jaan Tasa ja Tiivi Rüütel.

Tõrva Gümnaasium on väga tänulik tiimi sponsoritele: OÜ Otolux, Valga Puu OÜ ja OÜ RainDesign.

Viperi tiimi liikmed: Oskar Ode, Rasmus Vahtre, Tormi Tõnisson, Edvard Paul, Kristofer Juht ja juhendajana kaasas olnud Rain Ode.

Tõrva Gümnaasiumi meediaklubi pälvis üleriigilise tunnustuse

Tõrva Gümnaasiumi meediaklubi tunnistati Eesti parima meediapädevuse teo autoriks. Tunnustus anti üle 28. oktoobril Eesti Rahvusraamatukogus toimunud kriitilise mõtlemise konverentsil „Miks valeinfo petab ka targemaid?".

Eesti keele ja kirjanduse õpetaja Deivi Kivi juhendamisel tegutsevad noored annavad välja koolilehte, teevad kooliraadiot, loovad sisu sotsiaalmeediasse ning arendavad oma ajakirjanduslikke oskusi. Lisaks rikastavad nad koolielu mitmesuguste ettevõtmistega, käivad ühiselt teatris ja loevad raamatuid.

Meediaklubi eestvedaja Deivi Kivi.

Tõrva noorte kõrval tunnustati meediapädevuse edendamise eest ka Delfi Meedia kooliprojekti „Delfi tuleb kooli" ja teisi silmapaistvaid algatusi.

Toimus õppekäik "Loitsud ja maagia Mulgimaal"

2. oktoobril osalesid Tõrva Gümnaasiumi 8. c ja 9. c klasside õpilased Mulgi Elamuskeskuse õppeprogrammis „Loitsud ja maagia Mulgimaal".

Õppekäigul tutvusime Mulgimaa rahvapärimuse, vanade uskumuste, kommete ja tavadega. Saime teada, milline tähendus oli meie esivanematele looduslikel pühapaikadel, hiitel ja hiiepuudel, ning kuulasime lugusid krattidest ja Mulgimaa taluhaldjast Pellist.

Õuealal uudistasime pärimusega seotud puid, taimi ja paiku. Maitsesime üheksa haiguse eest kaitsvaid kadakamarju, tegime pisikuid peletavat kadakasuitsu, viskasime kratikivile õnne toovaid münte, sidusime pihlakale soovipaelu ning otsisime maagiliste omadustega lõhnavat maarjaheina. Üheskoos laulsime ka regilaulu ning saime paitada elamuskeskuse lambaid.

Linaaidas tutvusime linataime ja vanade linatöödega, kõik õpilased said proovida lõugutamist, ropsimist ja kraasimist. Samuti õppisime tundma mulgi mustreid ja värvide tähendusi ning meisterdasime endale pihlakast amulett-võtmehoidja, mille kaunistasime traditsiooniliste mustritega.

Õppekäik pakkus uusi teadmisi, põnevaid avastusi ja võimalust kogeda Mulgimaa rikkalikku kultuuripärandit praktiliste tegevuste kaudu.

Suur tänu õppekäigu organiseerijale õpetaja Liia Ortusele ning õppeprogrammi läbiviijale Ly Laanemetsale meeldejääva ja õpetliku päeva eest!

Rakett juuniorid võistlesid AHHAA teaduskeskuses!

Sel ajal, kui põhikooliõpilased nautisid koolivaheaega, osalesid Tõrva Gümnaasiumi vaprad Raketi juuniorid Tartus AHHAA teaduskeskuses piirkondlikus eelvoorus.

Tänavu toimus üle Eesti neli eelvooru – põhja-, lõuna-, ida- ja läänepiirkonnas. Igast eelvoorust pääseb lõppvõistlusele üks meeskond ning lisaks veel neli meeskonda üle Eesti.

Võistlusel pandi proovile õpilaste nutikus, insenerioskused, esinemisjulgus ja meeskonnatöö. Kõik osalejad said kaasa väärtusliku intervjuukogemuse ning rohkelt uusi teadmisi ja põnevaid elamusi. Õpilasi juhendab õpetaja Tiivi Rüütel.

Riidajas peeti nõu

27. oktoobril kohtusid Riidaja Kooli haridustöötajad kogukonna esindajate ja lapsevanematega, et veelkord ühiselt üle vaadata nii kooli kui lasteaia arengukava.

Ühise sihi seadmine on oluline, et hoida ja edasi arendada kooli ning lasteaia tugevusi.

Kooli esindajate sõnul oli suur rõõm kogeda äratundmist – kõige keskmes on ikka õpilane, tema heaolu ja õppimisrõõm. "Meil on väga hea meel, et kogukonnaliikmed ja lapsevanemad on valmis koolile ja lasteaiale igal sammul toeks olema – nii nõu kui ka jõuga," on ürituse kokkukutsujad rahul ürituse tulemusega.

SOTSIAALDEMOKRAATIDEGA EDASI!
Sinu kandidaat Riigikogu valimistel 7. märtsil 2027!
Tõrva vallavolikogu liige, Võru Gümnaasiumi direktor
KARL KIRT
E-mail: karlkirt@gmail.com
Loe minu kohta lisaks www.karlkirt.ee
Sotsiaaldemokraadid
Selle sõnumi eest on tasunud Sotsiaaldemokraatlik Erakond

Tuleviku Tõrva – piirkond, millel peab olema ambitsiooni kasvada

Mõttekoja üks eestvedajatest Siim Kabrits. Foto: Gunnar Laak

Toimetaja: Egon Ilisson

Tõrva tuleviku üle ei arutle ainult poliitikud, vaid seda teevad ka erasektoris või mujal tegutsevad tõrvakad. Oktoobris käivitunud Tuleviku Tõrva Mõttekoda ongi toonud ühe laua taha ettevõtjad, spetsialistid ja kogukonna eestvedajad.

Nende eesmärk on otsida võimalusi, kuidas tuua piirkonda rohkem investeeringuid, töökohti ja inimesi ning anda kohalikele endile senisest suurem roll Tõrva tuleviku kujundamisel. Selles ja järgnevates Tõrva Teatajates teeme juttu tõrvakate või Tõrva sõpradega, kes on aktiivsed nii mõttekojas kui ka muudel elualadel. Otsa teeb lahti üks mõttekoja loojatest, ettevõtja **Siim Kabrits.**

Kui vaatad Tõrvat ja siinse piirkonna arengut, siis millised on Sinu hinnangul tänasel päeval meie suurimad väljakutsed?

Tõrva ja kogu piirkonna suurim väljakutse on kahtlemata elanikkonna vähenemine. See ei ole lihtsalt üks probleem paljude seas, vaid kõige kesksem küsimus, millest sõltub meie piirkonna tulevik tervikuna.

Peame endale ausalt tunnistama, et kui senised rahvastikutrendid jätkuvad, võime juba 7–8 aasta pärast seista silmitsi olukorraga, kus Tõrva gümnaasiumiastme säilitamine muutub väga keeruliseks. See oleks piirkonna jaoks palju enamat kui ühe haridusastme kadumine. See käivitaks negatiivse ahelreaktsiooni, mida hiljem on äärmiselt raske peatada.

Kui kaob gümnaasium, väheneb noorte perede huvi siia elama asuda. Kui väheneb perede arv, kannatavad ettevõtlus, teenused ja kohalik majandus. Kui kaovad töökohad ja teenused, lahkub veel rohkem inimesi. See on allakäiguspiraal, millesse sattumist peame iga hinna eest vältima.

Minu hinnangul on meie teine suur probleem olnud piisavalt ambitsioonika ja pikaajalise arengunägemuse puudumine. Oleme liiga palju keskendunud olemasoleva säilitamisele ja igapäevaprobleemide lahendamisele, selle asemel et küsida, kuidas muuta Tõrva piirkonnaks, kuhu inimesed ja ettevõtjad tahavad tulla. Meie eesmärk ei saa olla lihtsalt võimalikult aeglane kahanemine, vaid rahvastiku vähenemise peatamine ja seejärel kasvule pööramine. See nõuab senisest oluliselt julgemaid otsuseid.

Mida peaks tegema, et seista neile väljakutsetele vastu, et Tõrva oleks ka 10–20 aasta pärast elujõuline ja arenev piirkond?

Kõige alus on konkurentsivõimeline taristu. Ilma selleta on keeruline rääkida uutest investeeringutest, töökohtadest, elanike juurdekasvust või piirkonna pikaajalisest arengust. Peame mõistma, et Tõrva ei konkureeri ainult naabervaldadega, vaid inimeste, ettevõtete ja investeeringute pärast kogu Eesti ning üha enam ka muu maailmaga. Kui soovime selles konkurentsis edukad olla, peame looma tingimused, mis annavad inimestele ja ettevõtetele reaalse põhjuse valida just Tõrva.

See tähendab häid transpordiühendusi, odavamat võrgutasuta elektrienergiat, kvaliteetseid teid, kaasaegseid tehnovõrke, kiiret internetti, ettevõtluseks valmis maa-alasid, konkurentsivõimelist haridustaristut ja kaasaegseid elamistingimusi. Samuti peame mõtlema sellele, kuidas tuua piirkonda uusi elamuarendusi. Inimesi ei saa kutsuda siia elama, kui neil puuduvad sobivad eluasemed.

Kuid taristu rajamine ei saa olla eesmärk omaette – see peab toetama selget majanduslikku ambitsiooni. Tõrval peab olema läbimõeldud plaan, milliseid ettevõtteid, investeeringuid ja töökohti soovime piirkonda tuua ning mida oleme valmis selle nimel tegema. Ma usun, et peame seadma endale konkreetse ja mõõdetava eesmärgi: järgmise kümne aasta jooksul peatada elanikkonna vähenemine ja luua eeldused rahvaarvu kasvuks. Selleks peame olema valmis tegema ka suuri investeeringuid ja otsuseid, mille tulemused ei pruugi avalduda ühe valimistsükli jooksul.

Tõrva tulevikku ei saa ehitada ainult toetustele ja projektipõhisele mõtlemisele. Vajame tugevat majanduslikku baasi, ettevõtlust ja erasektori investeeringuid, mis loovad püsivaid töökohti ning kasvatavad omavalitsuse tulubaasi. Me ei saa oodata, et areng lihtsalt juhtub, peame seda ise teadlikult juhtima.

„Samas ei saa mõttekoda muutuda lõputuks aruteluklubiks, kus püütakse saavutada kõigis küsimustes täielikku üksmeelt.“

Millised on siinse piirkonna suurimad tugevused või eelised, millele saaksime oma tulevikku ehitada? Või peaks leidma neid tugevusi läbi nõrkuste järeleaitamise?

Tõrval on tegelikult väga tugevad eeldused kujuneda üheks Lõuna-Eesti atraktiivsemaks väikelinnaks ja elukeskkonnaks. Meil on kaunis loodus, kompaktne linnakeskkond, tugev kogukonnatunne, head sportimis- ja vaba aja veetmise võimalused ning piirkonnaga on seotud palju võimekaid ja edukaid inimesi.

Need on olulised eelised, kuid peame aru saama, et ilus loodus ja hea elukeskkond üksi ei taga piirkonna arengut. Eestis on palju ilusaid kohti. Küsimus on selles, kuidas muuta meie olemasolevad tugevused reaalseks konkurentsieeliseks. Minu nägemuses võiks Tõrvast kujuneda Lõuna-Eesti kõige atraktiivsem väikelinn elamiseks, laste kasvatamiseks ja ettevõtlusega tegelemiseks. See on ambitsioonikas eesmärk, kuid ma ei näe põhjust, miks peaksime sihtima midagi vähemat.

Meil on võimalus pakkuda midagi sellist, mida suurlinnad järjest vähem suudavad – turvalist ja rahulikku elukeskkonda, tugevat kogukonda, looduse lähedust ning kvaliteetset haridust. Kui suudame sellele lisada kaasaegse taristu, head ühendused, konkurentsivõimelised töökohad ja sobivad eluasemed, tekib tervik, mis võiks olla paljudele peredele väga atraktiivne.

Samas ei tohiks me jääda kinni ainult olemasolevate tugevuste loetlemisse. Mõned tänased nõrkused võivad olla meie kõige suuremad arenguvõimalused. Näiteks uute ettevõtlusalade ja elamuarenduste rajamine võib luua täiesti uue kasvupotentsiaali. Me ei pea leppima sellega, milline Tõrva täna on. Peame otsustama, millist Tõrvat me tulevikus näha tahame, ning hakkama seda sihikindlalt looma.

Oled mõttekoja üks algatajaid. Kas Sinu nägemuses peaks sellest kujunema eelkõige ideede genereerimise koht või ühendus, mis võtab ka konkreetsete algatuste elluviimise enda kanda?

Minu jaoks ei ole mõttekoja loomise eesmärk lihtsalt järjekordse aruteluformaadi tekitamine. Häid ideid on Tõrvas olnud ka varem. Küsimus on selles, kuidas muuta need ideed otsusteks, investeeringuteks ja reaalseteks tulemusteks.

Näen Tuleviku Tõrva Mõttekoda eelkõige piirkonna pikaajalise arengu eestvedaja ja strateegilise partnerina. See peaks olema koht, kus kohtuvad erinevate valdkondade kogemused, teadmised, kontaktid ja võimalused ning kus suudetakse vaadata kaugemale igapäevapoliitikast ja ühest valimistsüklist.

Mõttekoja üks esimesi suuri ülesandeid võiks olla Tõrva piirkonna 15–20 aasta arengunägemuse kujundamine. Seda mitte üldsõnalise dokumendina, vaid konkreetse ja ambitsioonika tegevusplaanina, mis vastab küsimustele: kui palju inimesi soovime siin tulevikus näha, millised ettevõtted võiksid siin tegutseda, milliseid investeeringuid vajame ning milline peab olema meie haridus- ja elukeskkond?

Samas peab mõttekojal olema võimekus algatada ja eest vedada ka konkreetseid projekte, kaasata investoreid, luua kontakte ning aidata kaasa strateegiliste investeeringute ettevalmistamisele.

Mõttekoda ei pea asendama omavalitsust ega ettevõtjaid, kuid ta saab olla jõud, mis neid ühendab, hoiab suurt pilti fookuses ning aitab olulistel algatustel liikuda ideest teostuseni. Mõttekoja edukust ei peaks mõõtma koosolekute või koostatud dokumentide arvuga, vaid sellega, mis on Tõrvas tänu meie ühisele tegevusele 10 aasta pärast päriselt muutunud.

Tuleviku Tõrva Mõttekojaga on liitunud juba üle 50 inimese, kellel on erinevad kogemused, maailmavaated ja arusaamad piirkonna tulevikust. Kuidas näed võimalust need erinevad arvamused ja ideed ühiseks visiooniks kujundada ning tagada, et erimeelsused ei hakkaks takistama eesmärkide elluviimist?

Minu hinnangul on erinevad arvamused mõttekoja üks suurimaid tugevusi, mitte nõrkusi. Kui kõik inimesed mõtleksid ühtemoodi, oleks väga keeruline jõuda uute ja ambitsioonikate lahendusteni. Oluline on aga teha vahet eesmärkidel ja viisidel, kuidas nende eesmärkideni jõuda. Ma usun, et enamik mõttekojaga liitunud inimesi suudab kokku leppida kõige olulisemas: me soovime, et Tõrva oleks ka 20 aasta pärast tugev, elujõuline ja kasvav piirkond, kus on võimalik saada head haridust, teha tööd, kasvatada lapsi ja tegeleda ettevõtlusega.

Kui selles põhieesmärgis on üksmeel, siis võivadki arusaamad selleni jõudmise viisidest erineda. Just nende erinevate vaatenurkade kaudu sünnivadki sageli parimad lahendused. Samas ei saa mõttekoda muutuda lõputuks aruteluklubiks, kus püütakse saavutada kõigis küsimustes täielikku üksmeelt. Mingil hetkel tuleb teha valikud, seada prioriteedid, jagada vastutus ja liikuda edasi. Kõik head ideed ei saa olla korraga kõige olulisemad.

Peame suutma kujundada ühise pikaajalise visiooni, millel on selged ja mõõdetavad eesmärgid. Kui oleme näiteks kokku leppinud, et meie prioriteedid on elanikkonna vähenemise peatamine, gümnaasiumihariduse säilitamine, ettevõtluskeskkonna arendamine ja strateegiliste investeeringute toomine piirkonda, on meil juba olemas tugev ühine alus. Samuti pean väga oluliseks, et mõttekoda oleks erakondadeülene. Tõrva tulevik ei saa sõltuda sellest, kes parajasti omavalitsust juhib. Suured arengueesmärgid peavad olema järjepidevad ja ulatuma kaugemale poliitilistest erimeelsustest.

Üle 50 võimeka inimese koondumine ühise eesmärgi nimel on Tõrva jaoks märkimisväärne võimalus. Nende inimeste teadmised, kogemused ja kontaktivõrgustikud võivad anda piirkonna arengule täiesti uue mõõtme. Kõige suurem oht ei ole see, et meil on erinevad arvamused. Kõige suurem oht on see, kui me ei suuda õigel ajal otsustada ega tegutseda.

Siim Kabrits

Siim Kabrits on Tõrvast pärit ettevõtja ning mükotehnoloogiaettevõtte Shroomwell asutaja ja juht. Tal on pikaajaline kogemus Eesti toodete rahvusvahelistele turgudele viimisel ning ta on tegutsenud marja- ja seeneäris. Kabrits on olnud Riigikogu liige ja KredExi nõukogu liige. 2018. aastal valiti ta Mulgi vanemaks. 2025. aastal pälvis ta Tõrva valla hõbemärgi. Praegu kuulub ta ka MTÜ Tuleviku Tõrva Mõttekoja juhatusse ja on üks mõttekoja eestvedajaid. Siimu isa Agu Kabrits oli endine Tõrva linnavolikogu esimees ja mitmekordne linnapea.

Lapsevanem, kas tead, kus su laps täna õhtul on?

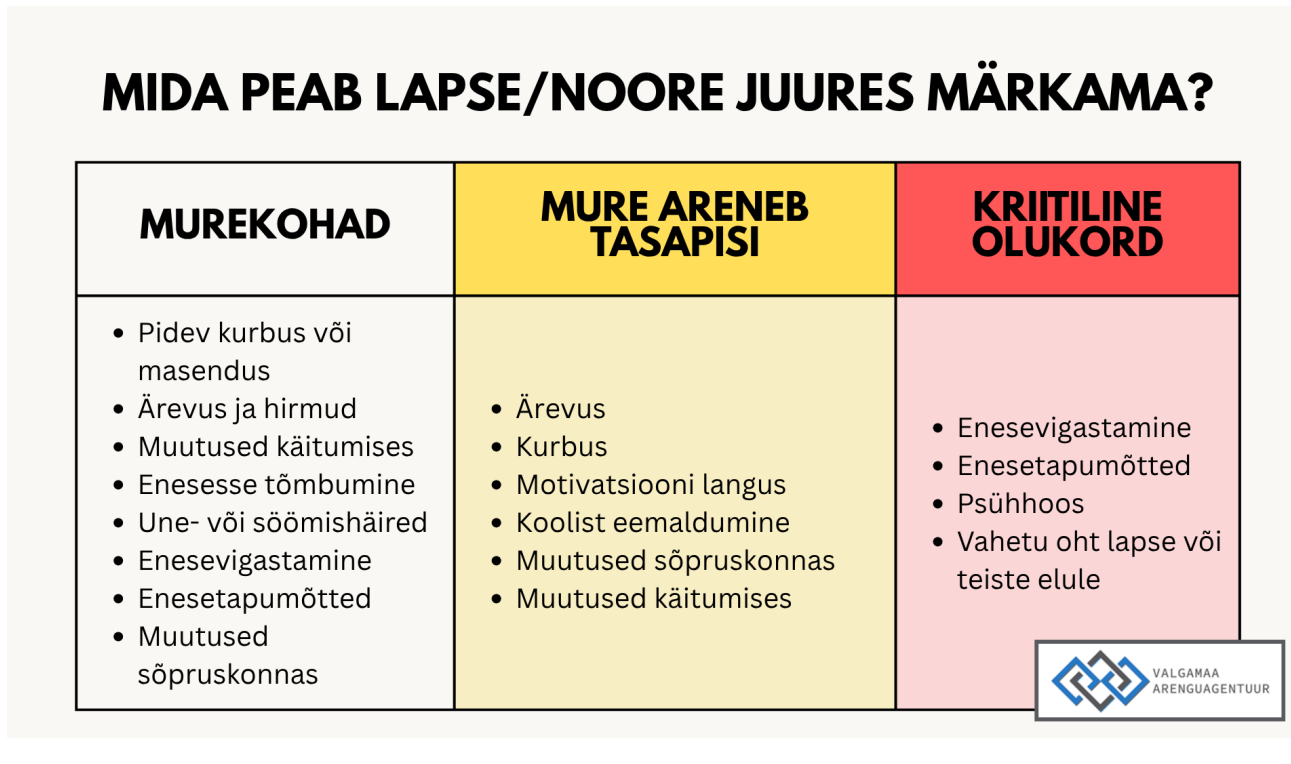
Viimasel ajal on Tõrva vallas murekohaks noorte poolt toime pandud avaliku korra rikkumised: järjest on sagenenud asjade lõhkumine, linnapildi risustamine, avalikus kohas ropendamine ning füüsilise vägivalla juhtumid. Samuti on probleem elektritõukeratastega ohtlikult liiklemine.

Ohtliku liiklemise puhul valmistab muret liiga suur sõidukiirus, kiivrite ja tulede puudumine ning pimedal ajal vähene nähtavus. Selline elektritõukeratastega sõitmine võib ohustada nii jalakäijaid kui noori endid, sealhulgas võib tekitada ohtlikke olukordi autoliikluses.

Kasvatus algab kodust

Politsei, noorsootöötajad, kool ja kohalik omavalitsus teevad pidevalt koostööd, et olukorda parandada. Aruteludest on jäänud kõlama selge sõnum: ilma lapsevanemateta ei muutu midagi.

Tihti ei ole vanemad teadlikud, kus ja kellega nende laps õhtuti aega veedab ning esimene info probleemi kohta tuleb alles politseist. Selleks hetkeks on aga olukord juba käest läinud ja ennetustööks enam ruumi ei jätku.

Noortel on oluline tunda, et neid kuulatakse – lapsevanemate panus on see, mis aitab muutusi ellu viia.

Tundke huvi, kus teie laps õhtuti on ning kellega ta oma vaba aega veedab. Tutvuge ka lapse sõprade ja nende vanematega, sest vanemate omavaheline suhtlus aitab samuti probleeme varakult märgata ja paljud mured saavad tänu sellele õigel ajal ära hoitud. Spetsialistid saavad palju ära teha, kuid vastutus lapse kasvatamise ees jääb ikkagi koju.

Lapsevanem peab olema see, kes lapsele avalikku korda tutvustab ning tema käitumismustreid kujundab. Kodus tuleb lapsele selgitada, kuidas füüsiline vägivald ei ole okei. Asjade lõhkumine, prügi ja toidu laiali loopimine ning avalikus kohas ropendamine on avaliku korra rikkumised, millel on tagajärjed.

Helista julgelt 112

Tõrva abivallavanem Kristi Napast on veendunud, et igas noortepoolses rikkumises peab vanema vastutus olemas olema. "Senikaua, kuni ainult spetsialistid noortega tegelevad ja vanemad probleeme ei tunnista, ei muutugi midagi. Lapsevanematel on põhiline roll noorte käitumisharjumuste kujundamisel ning on äärmiselt oluline koostöö noorsootöö võrgustiku liikmetega. Oleme noorsootöötajatega kokku leppinud, et rikkumistest antakse nii vanematele kui noorsoopolitseile teada ning lapsevanemad peavad vastutuse võtma," sõnas Napast.

Kui märkad, et keegi lõhub, kakleb või muul moel avalikku korda rikub, helista julgelt telefoninumbril 112. Ära jäta asja tähelepanuta, sest just sinu teade võib aidata olukorda õigel ajal lahendada.

Anname üheskoos panuse, et Tõrva jääks turvaliseks ja meeldivaks paigaks, kus üles kasvada ja elada.

Teekonnakaart aitab lapsevanemal leida suuna

Valgamaa Arenguagentuuri koostatud teekonnakaart koondab lapsevanemale ühte kohta lihtsad ja praktilised juhised erinevate mureolukordade puhul. Lapsevanema teekonnakaart loodi selleks, et õige abi oleks lapse ja pere jaoks lihtsamini leitav ning jõuaks nendeni võimalikult vara.

Valgamaa Arenguagentuuri terviseedendaja Garolin Kolbasovi sõnul seisab teekonnakaardi loomise taga väga praktiline vajadus. "Valgamaal on olemas erinevad spetsialistid, teenused ja tugivõimalused, kuid lapsevanema jaoks ei pruugi alati olla selge, kelle poole konkreetse küsimuse või murega pöörduda. Eriti keeruline võib abi otsimine olla siis, kui lapsel on juba raskused tekkinud," kirjeldas Garolin.

"Soovisime koondada vajaliku teabe ühte kohta, et lapsevanem ei peaks ise erinevate asutuste ja teenuste vahel orienteeruma. Teekonnakaart aitab leida esmase suuna, kust abi otsimist alustada, ja näidata, millised võimalused on olemas," lausus ta.

Lapsevanema teekonnakaardi leiab Tõrva vallavalitsuse kodulehelt aadressilt www.torva.ee, navigeerides järgnevalt: Pere, sotsiaal ja tervishoid → Pere ja laps → Lapsevanema teekonnakaart.

Kellele on teekonnakaart oluline?

"Teekonnakaart on mõeldud kõigile lapsevanematele, mitte ainult neile, kelle peres on juba mõni suurem mure. Vahel vajab vanem lihtsalt nõu või kinnitust, kas lapse käitumises või arengus toimuv on tavapärane ja millal võiks spetsialistiga nõu pidada. Samuti on see abiks lastega töötavatele spetsialistidele, kes saavad lapsevanemaid vajaliku teabe ja abivõimalusteni suunata," lausus Garolin.

Tõrva abivallavanema Kristi Napasti sõnul toovad erinevad noortega seotud tegevused juba praegu tulemusi ning teekonnakaart on edasisteks sammudeks kindlasti väga kasulik. "Probleemiga tegelemine on aidanud parandada noorte käitumist – eriti hästi on seda märgata näiteks noortekeskuses. Paralleelne samm on toetada lapsevanemaid nende teadlikkust tõstes, milleks on loodud teekonnakaart vajalik, sest selles on olemas konkreetsed juhised ja konkreetsed kontaktid, kelle poole vajadusel pöörduda. Näiteks on vanemale vajalik info see, et lisaks lastekaitsjale töötab meie noortega ka NGTS noorte heaolu spetsialist (Sandra Tõnisson). Teekonnakaardile on märgitud, milliste probleemide puhul võiks temaga ühendust võtta," lausus Kristi.

Mida teekonnakaart lapsevanemale annab?

Garolin toonitab, et kõige olulisem on teadmine, et lapsevanem ei pea oma murega üksi jääma: "Teekonnakaart aitab leida esmase suuna – kust alustada, kelle poole pöörduda ja millised abivõimalused on olemas. Meie soov on, et lapsevanem julgeks abi küsida juba siis, kui tekivad esimesed küsimused või mured, mitte alles siis, kui olukord on muutunud keeruliseks. Varajane märkamine ja õigeaegne abi võivad ennetada probleemide süvenemist," sõnas ta.

Millised on edasised plaanid teekonnakaardi tutvustamiseks?

Teekonnakaardi valmimine on Garolini sõnul alles esimene samm. "Järgmisena on oluline, et lapsevanemad selle võimaluse üles leiaksid ja oskaksid seda kasutada. Soovime seda tutvustada haridusasutuste, noortekeskuste ning laste ja peredega töötavate spetsialistide kaudu. Samuti on oluline, et teave oleks kohalike omavalitsuste veebilehtedel lihtsalt leitav. Lisaks on meil plaanis korraldada veel selle aasta jooksul lapsevanematele vestlusõhtu, kus tutvustame teekonnakaarti lähemalt. Et kohtumine pakuks vanematele ka laiemat praktilist väärtust, soovime käsitleda mõnda olulist teemat, millega lapsevanemad oma igapäevaelus kokku võivad puutuda. Täpsem teema ja kohtumise aeg selguvad peagi ning jagame selle kohta kindlasti infot," lubas Garolin.

Lapsevanema teekonnakaardi loomine sai alguse Valgamaa tervisedenduse strateegias 2035+ seatud eesmärkidest. "Strateegia tegevuskavas aastateks 2024–2027 on ühe olulise tegevussuunana välja toodud 0–18-aastaste laste õigeaegse märkamise süsteemi arendamine ja rakendamine. Selle raames on eraldi tegevusena ette nähtud ka peredele suunatud õigeaegse märkamise teekonnakaardi koostamine ja kasutuselevõtt," kirjeldas Garolin.

Noortekonverents viis noored Tallinnasse

23. oktoobril osalesid Tõrva Gümnaasiumi ja Riidaja Kooli õpilasesinduste liikmed Alexela Kontserdimajas toimunud noortekonverentsil Lahe Koolipäev.

Selleaastane teema oli „Eilne tarkus, tänane julgus, homne unistus". Päeva jooksul said osalejad kuulata inspireerivaid ettekandeid ning osaleda aruteludes ja töötubades, mis aitasid näha enda võimalusi, et teha teadlikumaid valikuid tuleviku jaoks.

Päev oli sisustatud inspireerivate esinejatega, alustades mälutreener Tauri Tallermaaga ja lõpetades noore näitleja Derek Lehestega, kes on kõigile tõrvakatele tuttav mängufilmist "Fränk".

Küsisime muljeid Lahedal Koolipäeval osalenud õpilastelt.

Birgiti sõnul oli Lahe Koolipäev väga äge ja täis toredaid esinejaid. "Kuigi sõit oli pikk ja väsitav, siis oli see kindlasti seda väärt, sest saime nautida vahvaid etteasteid ja veeta toredalt aega. Minu lemmikud olid Derek Fränkist, Greete Anette Karpov ja Tanja Mihhailova-Saar, kelle esitatud laul mulle eriti meeldis," rääkis Birgit. "Kõik esinejad olid väga ägedad ja päev oli täis positiivseid emotsioone. Mul on väga hea meel, et sain sellest toredast päevast osa võtta, ning läheksin kindlasti veel sellisele üritusele!"

Mirelle jaoks oli see esimene Laheda Koolipäeva kogemus ja see meeldis talle väga. "Terve päev oli veidi ärev olla ja kindlasti tundsin ka suurt põnevust, sest ei osanud üldse arvata, et mis saab edasi," muljetas Mirelle. Kui pakutakse veel võimalust Lahedal Koolipäeval osaleda, võtaks Mirelle selle suurima heameelega vastu.

Kristel tõi välja, et Lahe Koolipäev oli päris tore kogemus. "Hea mulje jättis päeva ülesehitus, sest vestluspaneelide vahel ei pidanud pausi ajal niisama ootama, vaid sai näiteks täita Laheda Koolipäeva koostööpartnerite bingot," sõnas Kristel. "Esinejate valik oli samuti hea." Kristelile meeldis kõige enam koomik Roger Andre, kelle esinemise ajal sai naerda. Kokkuvõtteks jäi ta päevaga rahule ja soovitusena toob välja, et kui võimalus tekib, tasub konverentsil kindlasti ära käia.

HOPi süda tuksub Kerli Vessini rütmis

Egon Ilisson

Kui Tõrvas mõeldakse laste huvitegevusest rääkides esmalt ilmselt jalgpallile, võrkpallile või kergejõustikule, tuleb üks suuremaid numbreid hoopis sealt, kus pallid või jooksutossud teemas polegi. Kerli Vessini loodud ja juhendatud HOPi tantsurühmades käib praegu üle 80 lapse ning kõik grupid on õpilasi täis.

Kõige nooremad HOPi tantsijad on hetkel 3-aastased, vanimad aga 15-aastased. Viis rühma, kümned võistlused ja esinemised, koreograafiad, kostüümid ning terve hulk tööd, mida saalis kõrvalt vaadates ei märkagi. Selle kõige keskel on suuresti üks inimene – Kerli Vessin.

„Täitsa üksi teen," ütleb Vessin, kellel küll eelmisel hooajal oli abiks tütar Mirell, kes ka ise aastaid on tantsinud.

Kui mõelda, mis see tantsutrenni andmine siis nii väga ära pole, siis tegelikult on selle taga väga palju tööd. "See ei tähenda ainult trenni andmist. Kavad tuleb välja mõelda, muusika leida, kostüümidega tegeleda, võistlustele registreerida ja kontserdid kokku panna. Kui vaja, tuleb lõpuks ise ka dekoratsioone sättida," räägib Vessin.

Festivalid ja konkursid on HOPi hooaja üks lahutamatu osa.

Alguses oli nagu karu

Vessin tähistas tänavu 40. juubelit ning ta on kolme lapse ema. Vanem poeg Kermo sai 21, tütar Mirell on 17 ning mõlemad nad on ka HOPis kaasa löönud. Pere nooremat poega Ramost pole ema tantsusaali meelitada suutnud – jalgpall jõudis ette.

Tants tuli tantsutreeneri enda ellu aga üsna juhuslikult, kui Vessin oli 7-8-aastane. "Ema märkas ajalehes kuulutust, et toonases Tõrva kultuurimajas (praeguses misjonimajas) alustab tantsuring, mille juhendajaks oli Ulvi Riitsalu," räägib Vessin algusest.

Nooruke Kerli läks proovima, kuid esimesed sammud ei andnud just põhjust ennustada, et sellest tüdrukust saab kunagi tantsuõpetaja. „Ma olin alguses nagu karu – absoluutselt mitte mingit rütmitunnetust ei olnud, mitte midagi," naerab ta ise.

Midagi pidi aga paigas olema, sest trenni ta käima jäi, aasta-aastalt läksid ka oskused paremaks ning üsna kiiresti sai tantsust tema elu loomulik osa. Koos ühe sõbrannaga mängiti lapsena, et nad on tulevikus kuulsad treenerid ning neil on oma tantsustuudiod. „See oli mul juba lapsepõlveunistus. Tänaseks see siis ongi loodud."

Vilistlased meenutavad hea sõnaga

Tantsuõpetajana on Vessin tegutsenud enda arvestuse järgi 13–14 aastat. Selle aja jooksul on HOPist läbi käinud kaks põlvkonda noori, kes on juba Tõrvas gümnaasiumi lõpetanud ja edasi õppima läinud. Kui nad kontsertidele tagasi tulevad ja ütlevad, et nemadki on kunagi siin tantsinud, on õpetajal erakordselt hea tunne. Seda enam, et Vessin ise ei näe tantsu lihtsalt ühe kooliaja huvialana. Kui inimene tahab, võib tantsurännak kesta lasteaiast elu lõpuni.

"Murdepunkt tuleb sageli kuuendas-seitsmendas klassis, kui tekivad muud huvid, sõpruskond muutub ning mõnikord tuleb lihtsalt tunne, et enam ei viitsi," märgib Vessin, et neil hetkedel on noortele väga oluliseks faktoriks kodune toetus.

Kõige ilmekamalt näitab tantsumaailma muutumist ehk poiste arv – praegu on HOPis neid kõigest kaks. Ühes 21-liikmelises rühmas tantsib üks poiss 20 tüdrukuga, teises on üks poiss kaheksa tüdruku seas. Kümmekond aastat tagasi oli Vessinil aga lausa eraldi kaks poisterühma.

Ta ei oska päris täpselt öelda, kuhu poisid kadusid. "Võimalusi on lihtsalt rohkem – jalgpall, kergejõustik, poks ja muud hobid. Võib-olla tooks mõne poisi saali tagasi breiktants või mõni teine selgemalt poistele turundatud stiil," räägib Vessin lahendustest.

Iga grupp peab saama oma näo

HOPi põhisuunad on showtants, kaasaegne tants ja lüüriline jazz, milles on omajagu balletilist tehnilist põhja. Väiksemad saavad proovida kõike ning vanemaks saades hakkab välja kujunema, milline stiil konkreetsele rühmale ja tantsijale kõige paremini sobib.

Vessin ei taha kindlasti aga teha seda, et võtta vana kava riiulilt ja anda see järgmisele grupile. „Ma ei soovi olla vana plaat, kes 20 aastat teeb ühte ja sama asja," tunnistab Vessin. "Kui paar aastat tagasi tegid kolmeaastased lumehelbetantsu, ei tähenda see seda, et tänased kolmeaastased selle automaatselt pärivad," peaks Vessini sõnul iga grupp saama oma näo ja hingamise.

„Murdepunkt tuleb sageli kuuendas-seitsmendas klassis, kui tekivad muud huvid, sõpruskond muutub ning mõnikord tuleb lihtsalt tunne, et enam ei viitsi"

Samas ka suvel valmis mõeldud idee võib septembris prügikasti lennata. "Kui lapsed saali tulevad ja selgub, et asi lihtsalt ei tööta, tuleb uus lahendus leida," räägib tantsupedagoog. Sageli sünnib kõigepealt side muusikaga ning alles seejärel hakkab Vessin selle ümber liikumist ja lugu ehitama. Väiksemad annavad ideid ka ise. Tänavused viie-kuueaastased teatasid näiteks üsna üksmeelselt, et nemad tahavad teha kassitantsu. Vanemad lapsed saavad ise osaleda koreograafia loomises, ideid välja pakkuda ja katsetada. „Siis nad tunnevad ennast osana tantsu loomisest ja õpivad ka üksteisega arvestama."

Tants ise ei saa Vessini hinnangul tegelikult kunagi ühe hetkega valmis. Kui kava on novembris lavakõlblik, võib see päriselt valmis olla alles aprillis või mais. Iga võistlus toob midagi juurde, liigutused lähevad loomulikumaks, tantsija saab sisust paremini aru ja õpetaja märkab kohti, mida muuta.

Kõik võistlused pole Vessini arvates võrdselt ausad

HOPi suurim väljund on võistlemine. Eestis jagub tantsuvõistlusi Vessini meelest isegi liiga palju – eriti kevadesse, kui kalender läheb sedavõrd tihedaks, et kõigil osaleda polegi võimalik.

Valida tuleb ka rahakoti järgi. Võistlustasud, transport ja vahel ka majutus maksavad, kõige selle juurde tuleb lapsevanemal sageli osta veel 10–15-eurone pealtvaatajapilet. Ometi pole raha ainus koht, kus Vessin ebavõrdsust näeb. Kui siinkirjutaja küsib, kas mõnel võistlusel tekib ka tunne, et HOP oli tegelikult parem kui punktid näitasid, ei hakka ta diplomaatilist juttu tegema. "Eestis on vaid mõned tantsuvõistlused, mille hindamist võib alati päris ausaks pidada. Suurel ja tuntud tantsukoolil võib olla juba nime tõttu eelis," tunnistab Vessin, et seda onupoliitikat on subjektiivsetel aladel natukene liiga palju.

Suured koolid saavad korraldada ka katsed ja saata võistlema vaid kõige tugevamad. Tõrvas tahab Vessin võimaluse anda võimalikult paljudele. "Mõnikord tuleb mõni laps võistlusgrupist siiski välja jätta, kui ta tehniline tase ei ole veel teistega võrreldav, kuid üldine põhimõte on kaasamine."

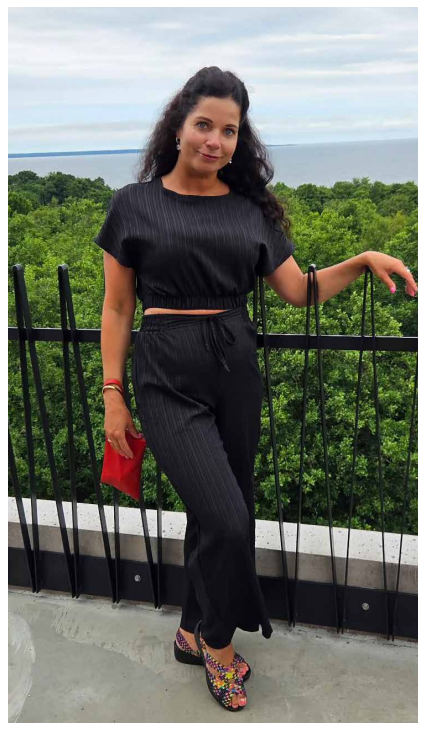
Tõrvas võiks rohkem esineda

Üks kummaline vastuolu tekib aga siis, kui vaadata HOPi suurust ja kohalikke sündmusi. Kui HOPis tantsib 80–85 piirkonna last, võiks arvata, et kollektiivi näeb pidevalt ka Tõrva suurematel üritustel. „Ma ütlen ausalt, et ei tunne, et meid oleks eriti kaasatud," on õpetaja resoluutne.

HOPi peamiseks kohalikuks väljundiks on oma kevad- ja jõulukontserdid ning sündmused, mille korraldamisega Vessin ise seotud on. Tema meelest leiavad rahvatantsijad tee kohalike sündmuste programmi märksa loomulikumalt kui kaasaegse tantsu tegijad.

Samas ei tee ta sellest ainult korraldajate süüd ja tunnistab, et ta pole ka ise kuigi suur enda reklaamija. Teine probleem on ajastus, sest tihtipeale tuleb kutse kaks-kolm nädalat enne sündmust, kui kevadise võistlushooaja kalender on juba ammu lukus.

Üks eredamaid erandeid oli mõne aasta tagune Tõrva tuledega seotud üritus, kus HOPi tüdrukud said vallamaja akendel tantsida. „See oli väga äge! Selliseid asju võiks rohkem olla."

Kerli Vessin

Kultuur jääb tagaplaanile

Siit jõuab vestlus paratamatult selleni, kuidas tantsuõpetajaid üldse väärtustatakse. Vessinil on viienda taseme tantsuspetsialisti kutse, kuid tantsuspetsialisti süsteem ei ole sama mis sporditreeneritel, kes sellisel tasemel juba riiklikku toetust saavad. Ta ise tunnetab, et spordi ja kultuuri kohtlemises on vahe. „Ma arvan, et kultuur on tagaplaanil. Meie vallas ka. Vähemalt mina tunnen niimoodi."

Ta ei räägi seejuures isegi rahast, vaid tähelepanust. Vessini sõnul pole viimastel aegadel vallast keegi sisuliselt uurima tulnud, kuidas kümneid lapsi koondaval tantsukoolil läheb, mida oleks juurde vaja või kuhu soovitakse areneda. Positiivselt meenutab ta siiski endist abivallavanemat Lauri Drubinšit. "Mõnikord piisabki sellest, et keegi proovib lahendust leida."

Kui Vessin saaks džinnilt ühe soovi, oleks see päris oma tantsumaja – ideaalis kahe saali, riietusruumide ja puhkealaga. Praeguste noortekeskuse ruumide eest on ta samas väga tänulik. Seal on HOP saanud tegutseda algusest saadik ning kolmas korrus on nende päralt suure osa ajast. Teine soov on, et trenni saamine ei jääks ühegi lapse puhul pere rahalise seisu või elukoha taha. "Maal elava lapse jaoks võib probleem olla väga lihtne: trenni saab, aga pärast koju enam mitte."

Kell kaheksa enam ei vasta

Tantsuõpetaja tööpäev ei alga tegelikult pärastlõunal. Vessin ärkab kell 5.45 – ta sõidab esmalt Tarvastusse, kus töötab lasteaias liikumisõpetajana. Mõtted on tema sõnul juba hommikul töö juures ning vahel lõppevad alles siis, kui õhtul silmad kinni lähevad.

Sel aastal kehtestas ta endale ühe üsna konkreetse reegli. Nimelt pärast kella 20 õhtul ta tööpäevadel enam lapsevanemate kirjadele ei vasta. Kirjutada võib, aga vastuse saab hommikul. „See on aeg minule ja minu perele."

Lasteaia lisatöö võtmise puhul ei pea ta ennast erandiks – paljud tantsuõpetajad teevad muud tööd juurde. Samas ei tee ta lasteaias tööd vaid palga pärast. „Me oleme nende laste ja noorte voolijad ja suunanäitajad."

Vessinil endal tuleb samuti ette päevi, mil tekib küsimus: miks ma seda kõike teen? Siis läheb ta saali, vaatab neid rõõmsaid lapsi ja saab aru, et sellepärast ta seda teebki.

Samas ei ole ainult õpetajad need, kelle päevad on pikad. Just laste väsimus on asi, mida Vessin järjest rohkem märkab. "Kõige tugevamalt tuleb see välja kevadel, kuid vanemate laste puhul näen väsimust juba sügiselgi," räägib Vessin, et nii nõudlik ala nagu tants nõuab palju energiat. Teismelistel tekivad sageli ka kasvamisega seotud põlvevalud ning nende puhul jätab Vessin hüpped trennist välja. Vajadusel soovitab ta lapsevanemal pöörduda füsioterapeudi poole, sest valesti tehtud venitused või tähelepanuta jäetud probleem võivad anda tunda alles aastaid hiljem.

Üks asi on HOPi saalis samuti üsna selgelt paigas: energiajook, limonaad, krõpsud ja kommid ei ole trennitoit. "Trennijook on vesi. Pika koolipäeva järel võiks lapsel kaasas olla puuvili või midagi muud, mis annab energiat pikemaks kui viis minutit."

Miks mitte Tõrva?

Vestluse üks teravamaid küsimusi tuleb ikka päris lõpus. Vessin elab ja tegutseb Tõrvas, juhendab siin kümneid lapsi ning omab erialast kutset. Päevatööl käib ta aga Viljandimaal Tarvastu lasteaias. Miks mitte Tõrvas?

Vessin ütleb esmalt lihtsalt, et siin pole talle midagi pakutud. Võib-olla ongi kõik sobivad kohad täidetud. „Seda on võib-olla inetu öelda, aga see on minu arvamus: Tõrvas käivad töökohad tutvuste kaudu. Ma julgen seda öelda, et siin oleneb sellest, kelle sõber sa oled," arvab Vessin.

Aga see ei vähenda kuidagi Vessini tahtejõudu ning ta teab, kui oluline on, et keegi kohapeal midagi teeks. Vessin on teinud – väga pikalt ja väga suure hulga lastega.

Aga üksi kaugele purjetamine ei ole Vessini eesmärk: 10 aasta pärast loodab ta näha HOPis juba kahte-kolme õpetajat. Lapsi võiks tema arvates olla sadakond, ehkki numbrit ennustada ta ei taha. Kui HOP ongi 10 aasta pärast suurem, oma majas ja mitme õpetajaga, on selle kõige vundament ikkagi seesama inimene, kes kunagi ise rütmi ei pidanud, aga otsustas tantsust mitte lahti lasta.

Tõrva Lauluseltsi Segakoor viis eesti muusika Itaaliasse

Eve Toompalu
Tõrva Lauluseltsi Segakoori laulja

Veidi üle aasta tagasi hakkas Tõrva Lauluseltsi Segakooril küpsema mõte, et läheks üheskoos reisile ning viiks ka natuke eesti koorimuusikat maailma. Nii võeti vastu otsus, et sihtriigiks saab Itaalia.

Mitmete festivalikutsete seast sai välja valitud maaliline Limone linn Itaalia suurima järve Garda järve ääres. Seal toimub juba palju aastaid muusikaüritus, mille käigus üle maailma erinevate riikide koorid oma riigi koorimuusikat kontsertidel esitavad.

14.-18. oktoobril toimunud 19. Lago di Garda Music Festival 2026 sündmusel astus Tõrva Lauluseltsi Segakoori kõrval üles veel teinegi eesti koor – Riola Nõmmelt. Samuti oli kollektiive Šveitsist, Soomest, Leedust, Tšehhist, Suurbritanniast, Islandilt, Hispaaniast, Rootsist ja Singapurist. Festivali kontserdid toimusid kolmel õhtul Daniele Comboni nimelises kongressisaalis, kus koorid esitasid oma kavasid. Meie esinemine oli esimesel festivalipäeval. Saime lasta kõlada kaunil muusikal erinevate autorite loomingust ning nautida koorilaulu mitmekesisust teiste kooride esituses.

Segakoori reis Itaaliasse oli seiklusrikas.

Pärdist Malmini

Meie kontserdi pooletunnisesse kavasse mahtus kaunist ja mitmekülgset koorimuusikat nii kodukandi autoritelt, laulupeo repertuaarist kui ka heliloojatelt laiast maailmast. Koori võimekust näitasime sellega, et soleerida said naised Arvo Pärdi "Kuus, kuus, kallike" (Eesti hällilaul) ja mehed Johannes Tauli "Riidaja polkaga". Kõlas ka rahvaluule ainetel a cappella "Kui ma hakkan laulemaie", klaverisaatega Kait Tamra "Ajavoogude sees" ja Sven Malmi "Tõrva valss". Kontserdi lõpunumber oli tuntud Napoli laul "Funiculi, funicula", mille 1880. aastal Luigi Denza komponeeris Peppino Turco sõnadele esimese köisraudtee avamise mälestuseks Vesuuvuse mäel. Selle viimase lauluga laulsime endid itaallaste südamesse – liiati veel, et viimased salmid kõlasid itaalia keeles. Meie esinemisele järgnes pikk aplaus ning hea meel oli järgnevatel päevadel, et meie koori liikmeid tunti esinemispaikades ära.

Meie koori esinemist ilmestas ka see, et oma koori sees on erinevad väikesed trio-, dueti- ja solistikooslused. Meie dirigent Maie Kala on suurte kogemustega mitmekesiste kavade kokku panemisel. See laulude valik, mis koos sai selgeks õpitud, oli väga meeleolukas, vaheldusrikas ja huvitav nii meile endile kui ka kuulajatele.

Lisaks toimus Limone linna südames Garibaldi väljakul vabaõhukontsert, kus esitasime *a cappella* Veljo Tormise "Viis eesti rahvatantsu". Väga sügavalt puges hinge, kui Soome koori dirigent tuli meie juurde ja tegi ettepaneku, et laulaksime koos paar laulu. Kontserdiväliselt kõlasid "Kungla rahvas" ja hümn, millest viimase laulmine tõi liigutuspisarad silma nii eestlastele kui soomlastele. Hümni laulmisel jagasime salme – huvitav teadmine oli, et soomlased kordavad viimase salmi teist poolt. Nõmme Riola koori dirigent pakkus, et laulaksime koos laulupeo üht lemmiklaulu, Peep Sarapiku "Ta lendab mesipuu poole", mida dirigeeris meie dirigent Maie Kala. Väga vahva tunne oli koos laulda ja näha publikut nautimas sellist kahe koori kooslust.

Mälestusi kooriliikmetelt

Kaja mõtted olid sellised: "Jõudsime Limone linna ööbimispaika õhtul hilja, õues oli juba väga pime. Tuba oli kena ja suur, kõigil tubadel olid rõdud. Rõdult avanes juba õhtul pimedas lampide valguses ilus vaade lõunamaistele palmidele ja kaktustele. Hommikul ärkasin kevadise linnulaulu peale üles. Rõdule astudes avanes väga kaunis vaade. Hotell asus järve ääres mäe külje peal ja üle järve paistsid kõrged mäed. Kui me hommikusööki sööma läksime, saime aru, et asume mägede vahel. Kõik oli nii ilus, et mul oli tunne, et ma pole kunagi varem nii kauni looduse keskel olnud. Kohe sealsamas, kus hotellid asusid, kõrgus suur hall mägi, mis oli nii majesteetlik ja uhke. See oli nii lummav vaatepilt – ja need palmid... Reis oli mitmekülgne ja huvitav."

Arvo lisas: "Mulle tähendas see reis ennekõike kohtumiste elamusi, mõnede kontaktide loomist ja tugevdamist. Väike Limone linn kõlas nii rahvusvaheliselt ja mitmekeelselt. Kuulsime, nägime ja kohtasime seal turiste ning muidugi festivalil osalevaid koore. Linnas jalutades oli küllalt inimesi, keda möödaminnes tervitada. Lähemalt kontakteerusime Šveitsi kooriga, kelle hulgast norralane Thor sai igapäevaseks sõbraks ja vahetasime telefoninumbrid. Soome koor Salo piirkonnast oli ühtlasi Tarvastu koguduse sõpruspiirkonnast, kellega sai kõneldud pisut pikemalt ja saata tervitusi kodumaale. Hotelli lähedal oli ka keset oliivisalu väike kirik – San Pietro kirik 12. sajandist. Oliivipuud ja koristusaeg on meie reisi ühedeks märksõnadeks."

Alor lisas: "Ei saa unustada vahvaid käike linna peal, üksi ekslemist taevale lähemal (mägede matk) ning õhtuseid kogemata alanud pidusid, kus baaris kohapeal alustati Eesti ja Šveitsi koori lahingut, kuniks baarman oli sunnitud viisakalt meid ära saatma. Või pidu ühel õhtul, kus artist süntesaatori taga sai tund aega hiljem koju, sest ammu polnud ta kohanud nii entusiastlikke ja pidurdamatuid tantsijaid. Või ka viimane pidu, mis lõppes alles uue päeva saabudes, sest tundus, et laul seob maailma, oled sa soomlane, sakslane või eestlane."

Koit on meie reisist koos pildivaramuga valmis kirjutanud vahva reisikirja, mis varsti ka Tõrva veebilehtedele ilmub. Sealt saab meie huvitavast muusika- ja kultuurireisist veel omajagu lisalugemist.

Täname südamest teid, dirigent Maie Kala ja klaverisaatja Jana Vagula. Erilise tänu saab meie reisikorraldaja Klaarika Klaas, kes võttis enda peale kogu reisiga seonduva asjaajamise.

Lisan omalt poolt, et minu süda jäi veel Itaaliasse. Millal ma ta sealt kaugelt koju lasen tulla, veel ei tea. Võibolla pean uuesti Itaaliasse minema ja ta sealt koju tagasi tooma.

Abivahendid aitavad iseseisvalt hakkama saada

Põlveoperatsioon, kukkumine, aga ka lihtsalt kogunenud aastad võivad olla põhjuseks, miks asjad ei käi enam nii kergelt kui varem. Ühel hetkel muutuvad keeruliseks kummardamine, vanni astumine, poes käimine või särgi nööpimine. Vahel piisab õigest abivahendist, et jätkuvalt iseseisvalt hakkama saada.

Invaru abivahendikeskus avas tänavu esinduse Valgas aadressil Kesk tänav 10. Sealt käivad nõu küsimas ja abi otsimas ka paljud tõrvakad.

Invaru Valga esinduse klienditeenindaja Carmen Säinase sõnul ei pea esindusse tulles teadma, mida täpselt vaja on. "Tulge rääkige, mis on raskeks läinud ja otsime koos lahenduse. Paljud on üllatunud, kui palju võib üks väike asi igapäevaelu muuta. Sobiv rulaator või käetugi vannitoas annab kindlustunde ja inimene saab kodus ise hakkama," selgitab Säinas.

„Kõige sagedamini tullakse meile rulaatorite, keppide ja vannitoa abivahendite pärast. Igapäevased on loomulikult ka pidamatustooted," räägib spetsialist igapäevatööst. Vanemate inimeste puhul on kukkumised kõige sagedasem vigastus. Seetõttu soovitab Carmen läheneva libeda eel mõelda ka jalanõudele kinnitatavatele libisemisvastastele taldadele, mis aitavad jäistel kõnniteedel kindlamalt liikuda.

„Kõige rohkem küsimusi tekib siis, kui lähedane on haiglast koju saamas ja abivahendit on kiiresti vaja. Tuge võib vaja minna ka juhul, kui pere märkab, et ema või isa ei saa enam kodus nii kindlalt liikuda," lisab Carmen. Paljusid abivahendeid saab soetada või üürida riikliku soodustusega, kui arst või muu spetsialist on vajaduse kinnitanud. Ka selles aitavad esinduse töötajad orienteeruda.

Vajaduse korral tulevad Invaru füsio- või tegevusterapeut ja abivahenditehnik inimese juurde koju, kooli, hoolekandeasutusse või tööle ning aitavad ka keerulisemates olukordades lahenduse leida.

Invaru Valga esinduses nõustavad kliente Carmen Säinas ja Marina Kisljakova.

Tõrva valla eakad saavad taotleda tasuta nutikat ravimikarpi

Tõrva valla eakatel on võimalik taotleda tasuta nutikat ravimikarpi, mis aitab ravimeid võtta õigel ajal ja koguses.

Ravimikarp on mõeldud eelkõige eakatele, kes peavad igapäevaselt ravimeid võtma, kuid kellel on vanuse, terviseseisundi või erivajaduse tõttu raskusi nende meelespidamisega.

Karbil on iga nädalapäeva jaoks eraldi lahtrid hommikuks, lõunaks, õhtuks ja ööks, mistõttu saab ravimid terveks nädalaks ette valmis panna. Kui ravim jääb õigel ajal võtmata, annab karp sellest märku heli- ja valgussignaaliga.

Soovi korral saab ravimikarbi seadistada nii, et teavitus jõuab ka lähedasele või hooldajale. Nii on perel võimalik teada saada, kas ravimid on võetud, ilma et seda peaks iga päev eraldi üle küsima. Ravimikarbi eesmärk on toetada Tõrva valla eakate turvalist ja võimalikult iseseisvat kodus elamist ning vähendada lähedaste koormust.

Ravimikarpi saab taotleda projekti „Kodus elamise toetamine Kagu-Eestis" kaudu. Taotlemine on avatud kuni 31. detsembrini 2027 või kuni kohtade täitumiseni. Projekti raames kaetakse seadme hind (350 €), et toetada iseseisvat toimetulekut

Avalduse ja lisainfo leiab aadressilt teisik.ee/projekt-kodus-elamise-toetamine-kagu-eestis/.

Tõrva vallas vastab lisaküsimustele Viivika Sprenger, telefon 513 9219.

Tõrva valla eakad saavad taotleda suhtluskaaslast Pillet

Tõrva valla eakatel on võimalik taotleda tasuta tehisintellektil põhinevat suhtluskaaslast Pillet, kes aitab vähendada üksildust ja toetab igapäevaste toimingute meelespidamist.

Pille on mõeldud eelkõige eakatele, kes elavad üksi, tunnevad end sageli üksildasena või vajavad igapäevaseid meeldetuletusi.

Pille helistab eaka telefonile kokkulepitud aegadel, kuid talle saab ka ise sobival ajal helistada. Teenus töötab erinevat tüüpi telefonidega ning Pille suhtleb nii eesti kui ka vene keeles.

Tehisintellektil põhinev suhtluskaaslane saab tuletada meelde ravimite võtmist, kohtumisi ja muid igapäevaseid tegemisi, küsida enesetunde kohta ja lihtsalt eakaga vestelda.

Teenuse eesmärk on pakkuda täiendavat tuge olukordades, kus lähedased või hooldustöötajad ei saa alati eaka kõrval olla. Samuti võib regulaarne suhtlus aidata märgata muutusi eaka enesetundes ja toetada tema iseseisvat toimetulekut nii kodus kui ka hooldusteenusel viibides.

Pillet saab taotleda projekti „Kodus elamise toetamine Kagu-Eestis" kaudu. Taotlemine on avatud kuni 31. detsembrini 2027 või kuni kohtade täitumiseni. Teenus on projektis osalejatele tasuta.

Avalduse ja lisainfo leiab aadressilt teisik.ee/projekt-kodus-elamise-toetamine-kagu-eestis/.

Tõrva vallas vastab lisaküsimustele Viivika Sprenger, telefon 513 9219.

Vestlusest tunnustatud ooperi- ja operetisolisti Urmas Põldmaga

Vello Jaska

Tõrva Keskkoolist ja kohalikust muusikakoolist alguse saanud muusikutee on viinud Urmas Põldma Eesti mainekaimatele lavadele.

Rahvusooper Estonia solist Urmas Põldma ütles vestlust alustades, et ta on sündinud Kiviõli linnas. Esimesed neli klassi käis Järva-Jaani Keskkoolis. Alates 5. klassist, kui perekond asus elama Valgamaal olevasse looduskaunisse Helmesse, jätkas Urmas õpinguid Tõrva Keskkoolis. Edasised õpingud ja töö viisid nooruki Tallinnasse.

„Olen niikaua, kuni ennast mäletan, alati muusikat väga armastanud. Olen mõelnud, et oh kui hea, kui oleksin saanud noorena mõnda pilli õppida. Sest mida varem alustad ja vundamenti laod, seda paremini oskused tulevad. Enne kui muusikakooli läksin, proovisin ise klaverit, kitarri ja mandoliini õppida," meenutas vestluskaaslane.

Õppinud saksofoni

Klaverit õppis ta näiteks oma sõbra Jaan Leppiku abiga. Tema käis tol ajal Valga muusikakoolis klaverit õppimas. See käis niimoodi, et Jaan joonistas paberile klaveri klahvistiku ja siis tegi klahvidele märgid. Põhimõttel, kui vajutada teatud klahve, kõlab c-duur, kui teisi, siis a-moll jne.

„Klaverimängu oli vaja õppida sellepärast, et oli soov koolis koos klassivendadega bändi teha. Kuna aga keegi ei tahtnud klahvpille mängida, pidin mina seda tegema," jätkas Urmas Põldma.

Tema sõnul entusiastid selle ansambliga proovidest edasi ei jõutudki, sest oskused jäid napiks. "1. septembril 1985. aastal hakkas tegutsema Tõrva Lastemuusikakool. Mäletan, et enne selle kooli avamist rääkis muusikaõpetaja Aino Orgse, et sina, Urmas, peaksid kindlasti muusikakooli astuma ja mingit puhkpilli õppima hakkama. Pika mõtlemise järel otsustasin, et huvitav oleks õppida mängima saksofoni. Õpinguid pidin alustama siiski altplokkflöödiga, kuna koolil saksofoni polnud," meenutas muusikahuviline nooruk.

Tema õpetajaks sai muusikakoolis Villu Müür. Hiljem muretses kool saksofoni ja sellest ajast sai Urmas Põldma erialapilliks altsaksofon, millega ta ka kooli lõpetas. „Käisin veel pärast muusikakooli lõppu Villu juures pilli edasi õppimas, sest oli plaan pärast keskkooli lõppu muusikaga edasi tegeleda. Villu Müür oli erakordselt huvitav ja hea juhendaja. Tänu temale sai tutvust tehtud lisaks klassikalisele muusikale ka džässilikuma repertuaariga. Mängisin kooliajal ka Helme Puhkpilliorkestris ja Villu Müüri bigbändis. Oli väga arendav ja huvitav muusikaga tutvumise teekond," väitis noor muusik.

Muusika avab uksed

Meenutamaks üht naljakat lugu Helme

Urmas Põldma

Puhkpilliorkestris mängimise ajast, rääkis Urmas: „Mängisime Helme Kutsekooli lõpuaktusel lisaks muudele pidulikele lugudele ka riigihümni. Dirigent Albert Tali ütles ühel hetkel, et nüüd läheb hümn ja lõi loo lahti. Tuli aga välja, et pooled pillimehed arvasid, et tuleb mängida NSVL hümni, teine pool aga, et ENSV oma. Kokku kõlas see lugu nagu mingi väga segane helide kakofoonia."

Pärast muusikakooli lõppu jätkas ta õpetaja Villu Müüriga pilliõpinguid ja ansamblimängu edasi, kuni lõpetas keskkooli ja tuli minna haridusteed jätkama kõrgkooli. "Valisin Tallinna Pedagoogilise Instituudi ja erialaks sai kultuurihariduse osakonnas puhkpilliorkestri dirigeerimine. Kooliajal tegelesin lisaks saksofoni mängimisele ka koori- ja ansamblilauluga. 1993. aastal sain töökoha Rahvusmeeskoori esimese tenori häälerühmas. Meeskooris oldud aeg oli eriti tore ja huvitav. Sai väga palju erinevat muusikat lauldud, reisitud ja silmaringi avardatud. Sain ka solistiosi laulda. Seal märgati mind ja kutsuti Rahvusooperisse Estonia. Paralleelselt Estonias töötamisega astusin muusikaakadeemiasse ja lõpetasin selle õppeasutuse ooperilaulja erialal. Minu õpetajaks oli Virgilijus Noreika, hiljem ka Jaakko Ryhänen," rääkis Urmas Põldma oma lauljakarjäärist.

Tema esimene roll Estonia teatris oli 2000. aastal Johann Straussi operetis "Öö Veneetsias". Rolli nimi oli Caramello. Ta mängis kordamööda etendusi koos Vello Jürnaga.

„Tänu muusikale olen saanud väga palju reisida ja tutvuda erakordselt huvitavate inimestega nii lavalaudadel kui ka lava kõrval. Rolle olen teinud nii ooperites kui ka operettides üllatavalt palju. Täpse arvepidamise lõpetasin siis, kui olin mänginud 50. rolli.

Estonia teatris on mul tulnud laval koostööd teha väga paljude kuulsate lauljatega. Kõiki neid ei suuda siin ära märkidagi," meenutas Urmas.

"Aastaid käisin ka Vanemuise teatris külalisolistiks. Viimane kord käisin Vanemuises eelmise aasta detsembris, kui oli vaja kiiruga päästa „Silva" etendus. Kuna olin Estonias seda omal ajal aastaid mänginud, tuletasin kiiruga rolli meelde ja etendus sai tehtud.

Rahvusooperis töötan siiani," rääkis Põldma oma lauljateest.

Aktiivne talisupleja

Tähtis koht tema elus on olnud ka teater Variusel, kus ta on aastate jooksul saanud mängida väga huvitavaid tegelasi. Põhiliselt just ajaloost tuntud Eesti omaaegseid kuulsaid tenoreid, näiteks Alfred Sällik, Eedo Karrisoo, Martin Taras ja ka ühte soome kuulsat tenorit Väinö Solat. Variuse teater on tema sõnul oma juhendaja ja etenduste autori Heidi Sarapuu eestvedamisel keskendunud just ajaloos tähtsate ja tuntud kultuuritegelaste eludele ja tegemistele. Paljud etendused on rääkinud mitmete omaaegsete estoonlaste tegemistest.

„Viimasel suvel oli meil Kurgjal suveprojekt, kus mängisime vabaõhuetendust „Elagem elavamalt". Olin jälle ei tea mitmendat korda Alfred Sälliku rollis. Lavapartneriteks olid Lii Tedre, Katri Juss, Artur Raidmets, Peeter Kaljumäe, Mati Turi, Rein Saar, Hain Hõlpus ja Jaanis Valk," rääkis Urmas.

"Muusika on hingetoit ja seda, mida muusika võib inimesele pakkuda, mõistetakse kõige paremini siis, kui ka ise saab selles protsessis kasvõi natukene sees olla," lisas vestluskaaslane.

Nagu muuseas mainis tunnustatud laulja veel, et ta tegeleb ka talisuplemisega. "Talviti on meri üldiselt külmunud, aga laigukese vaba vett leiab alati, kus sulistada ja kuulata, kuidas jääkristallid üksteise vastu puutudes helisevad nagu kõige parem muusika," viis Urmas Põldma mõtted taas kõige olulisemale ehk muusikale, mis on olnud tema elu mõte ja sisu.

Kas tegid aastaannetuse kellelegi?

ARVO LASTING

Novembrikuuga lõpeb kirikuaasta. Saame olla südamest tänulikud üksteisele käidud teed kaasa astumast.

Me oleme tänulikud ennekõike osaduse eest palves – et oleme üksteist meeles pidanud, eestpalveid taevase Isa ees öelnud, mõnel hetkel üheskoos altari ette kummardunud ja üle kirikuläve astunud. Kindlasti sooviks, et me veel rohkem seda teeksime ka just üheskoos – see on väga tähtis vaimulik tugi üksteisele ning annab juurde hingejõudu.

Oleme ka tänulikud annetuste eest, millega olete toetanud möödunud aasta teed läbi astuda. See on olnud vajalik igapäevaste möödapääsmatute kulude kandmisel, mis pole ka väikesed ja milleks peale annetuste eriti muid võimalusi pole. Nii on teie kõikide annetused vajalikud selleks, et kirik püsiks, jõulude rõõmusõnum kõlaks, püha küünlavalgus säraks ja õpetaja oleks sageli kättesaadav, nagu see on seni olnud.

Ilma suuri plaane tegemata ilmneb aeg-ajalt ootamatuid ekstrakulutusi. Taagepera kirikul vajasid tugimüüri katused vahetamist, Helme kirikus üks osa põrandast. Oleme tänulikud liikmetele, kes kiiresti üleskutsele reageerisid ja oma annetused tegid, samuti sõpruskogudustele Soomes ja Norras.

Siiski saame ergutada oma liikmeid ja kõiki kodanikke veelgi aktiivsemalt annetama. Nagu öeldud – kiriku igapäevategevuse kulud katame üksnes teie annetustest. Ka suuremate remondi- või üritusprojektide puhul peame lisama juurde annetusi omaosaluseks. Kui kirikut on olnud vaja meil ja meie vanematel, siis vajame seda meiegi ning oma annetustega saame tänada ja hinnata kiriku tegevust varasemas ja praeguses ajas.

Ühest küljest on äärmiselt tänuväärt iga väiksemgi annetus, on isegi hea meel võimalikult paljude toetajate väiksematest annetustest. Nii oleme Helme ja Taagepera koguduses nõus 20- kuni 30-eurose liikmemaksuga. Teisest küljest näitavad aruanded suuremaid annetusi teistes kogudustes: Eesti Luterlikus Kirikus soovitatakse annetada 1% oma sissetulekust, mis tähendaks tervemate ja edukamate liikmete toetust nõrgematele. Nii on sageli keskmiseks liikmeannetuseks 60 kuni 70 eurot aastas ehk 5 eurot kuu jooksul. Nii mõnelgi meist ei tähenda see isiklikus elus suurt kulu, aga kiriku ühises kassas võib see korda saata imesid.

Uuel aastal soovime Helme kirikus teha vundamendile remonti ja selleks on meil loota toetust PRIA-lt. Toetust saame sealt aga pärast remondi teostamist, mistõttu vajame ikkagi eelnevalt annetusi ja sponsorlusi.

Teame ka seda, kui keeruline on kogu meie finantsolukord, mistõttu iga väljaminek nõuab palju kaalumist. Siiski küsigem igaüks iseendalt: kas ma olen aasta jooksul kellegi või millegi heaks midagigi annetanud? Tervishoiule, lastele, loomadele, loodusele, kannatanutele, kultuurile, ajaloopärandile. Ning kirik on üks annetuse sihtkontosid. Sinu vanemate, Sinu enda, Sinu laste kirik ja kogudus.

Kirikuteated

22. nov kell 11 igavikupüha Helme kirikus
22. nov kell 14 igavikupüha Taagepera kirikus
29. nov kell 11 advendiaja algus Helme kirikus
6. dets kell 11 advendiaja II pühapäev Helme kirikus
13. dets kell 11 advendiaeg üheskoos Helme kirikus, õpetajad Margo Meri ja Arvo Lasting, mandoliiniansambel
N 17. dets kell 19 Muusika- ja sõnaõhtu Koorküla rahvamajas, kandlel Gerda Lõokene; õpetaja Arvo Lasting

TÕRVA MISJONIMAJAS jumalateenistused kuu **1. ja 3. pühapäeval kell 15**. Osadusõhtud **neljapäeviti kell 18.**

Kontaktandmed:

Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku Helme Maarja kogudus
Kantselei on avatud K-N kl 10–13.
e-post arvo.lasting@eelk.ee, tel 524 9654 ja 763 3340. Facebook: Arvo Lasting
Arveldusarve Swedbankis EE512200001120082428
Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku Taagepera Jaani koguduse arveldusarve Swedbankis EE842200221013466795
Tõrva Immaanueli kogudus, e-post torva@kogudused.ee, tel 518 2605, arveldusarve EE884204278621942100

Reklaami Tõrva Teatajas
Hinnakiri leitav
Tõrva valla kodulehelt
Kirjuta:
kuldne@kuldne.com
või 5373 6992

Reakuulutused:

Muld, liiv, killustik, graniitkillustik ja freesipuru koos kohaletoimetamisega Lõuna-Eestis. Teeme Sinu vajaduste jaoks parima pakkumise – helista ja lepime kokku! Tel 5191 0983 Villo

Korstnate ehitus ja remont koos vajalike plekitöödega tel 5618 9517 või e-post joosep.sepp@mail.ee

Korstnapitside ehitus ja remont. Tel 5557 9399

HARMEC OÜ - Erinevate traktorite ja laadurite lisaseadmed: tõstekahvlid, kopad, tõstekorvid - erinevad kinnitused. Tel 5740 6992 / HARMEC.EE

Ehitiste seadustamine, kasutus- ja ehitusload ja muud teenused. Kirjutage või helistage. coreteloy@gmail.com, 5814 2386

Kvaliteetne puitbrikett hele/tume kandiline, alus 960 kg 96 pakki. Transpordiga. Tel 5628 1006

OSTAN METSA- JA PÕLLUMAAD
TELEFON 552 7322

Kaido Kaljuste
Sinu maakler Tõrvas
51 23 103 kaido@ruum24.ee www.ruum24.ee
RUUM24 TURVALISED KINNISVARATEHINGUD

KEVADE KESKUSE ARVUTIPOOD
• Arvutite hooldus ja remont
• Uued ja kasutatud arvutid
• Kaamerate paigaldus
• videokassettide digitaliseerimine
Kauplus avatud E-N 12:00-17:00
Väljakutsed E-N 9:00-12:00, R 9:00-17.00
info@silverarvuti.ee või 5015282

Rebase OÜ müüb!

küttepuid koos veoga Tõrva piirkonnas.
Tel: 523 0118

Saekettide valmistamine, teritamine ja parandamine.
Hüdrovoolikute valmistamine.

Hüdromar OÜ tel. 5629 4013

EESTI PUISTEVILL SOOVITAB
NATURHELD TUULETÕKKE-JA SOOJUSTUSPLAADID!
Naturheld puitkiudplaadid, ühendavad taskukohase hinna ja Saksa kvaliteedi. Tagage oma hoone tuule- ja soojakindlus.
TERMEX TSELLUVILL: KVALITEETNE JA NÄRILISTELE VASTUMEELNE SOOJUSTUS!
Tselluvill - parim valik soojustamiseks! Soojust pidav, hingav, niiskust reguleeriv ja keskkonnasõbralik isolatsioonimaterjal. Vähendab igakuist kulu kütmisele ja tagab hoones ühtlase sisekliima.
PAIGALDUSTEENUS: USALDA OMA KODU SOOJUSTAMINE MEIE HOOLDE!
Paigaldame erinevaid puistevillasid üle eesti! Meie professionaalne paigaldustiim tagab kiire ja kvaliteetse tulemuse.
PAIGALDUSSEADME RENT: SÄÄSTA AEGA JA RAHA!
Rendi erineva tootlikusega paigaldusseadmeid koos järelhaagise, B-kategooria furgooni või C-kategooria veoautoga ja vii töö kiiremini lõpule. Mugav, lihtne ja soodne lahendus teie vajadustele!

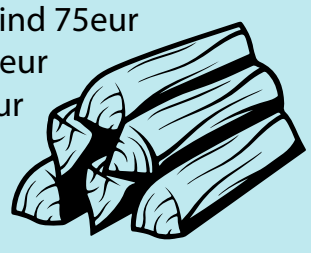
VÕTA ÜHENDUST!
INFO@EESTIPUISTEVILL.EE
+372 5080814

Kõikide autode professionaalne hooldus ja remont

RAO METALL on rohkem kui 10 aastase ajalooga ettevõte, kes ostab neljas Eesti paigas kokku vanametalli.
TASUTA vanametalli käru kaheks tunniks.
Tõrva teenindusplats
Avatud:
E-R 9-17
L 10-14
Kontakt +372 5300 5356
raometall@gmail.com

Võtame vastu autoromusid!
www.raometall.ee

THKK müüb!
Toores lepp - pikkused 25 kuni 60cm, hind 60-65eur
Kuiv lepp - pikkused 30, 40cm, hind 75eur
pikkus 50cm, hind 70eur
Kuiv must - lepp 30cm hind 80eur
Tel: 565 1820

Rõõm uutest võimalustest!

Suurim valik hooldus-, tugi- ja liikumisabivahendeid Valgas

Kesk tänav 10

Oleme avatud: E 9–18 · T–R 9–17

Pidamatustooted naistele ja meestele
parimate hindadega Eestis

Abivahendikeskus
INVARU

+372 5885 6527 valga@invaru.ee www.invaru.ee